

Protokoll fra møte i Studieutvalget ved Det juridiske fakultet

Fredag 21. oktober 2016 kl. 09:30 (flyttet fra tirsdag 18. oktober, jf. omdisponering i Outlook 10. oktober.)

Møterom 546

Til stede:

Asbjørn Strandbakken (leder) (a)

Bjørn Henning Østenstad (a)

Anneken Sperr (a)

Kjersti Bakke Sørensen (c)

Vegard Smievoll – vara for Håvard Njølstad (d)

Sausan Hussein – vara for Julie Værnø (d)

Forfall: Håvard Njølstad (d), Julie Værnø (d), Jonas Jensen (b)

Sekretær: joanne.spjelkavik@jurfa.uib.no

Studiedekan Bjørnar Borvik i permisjon 1/7 – 31/12 – 2016.

Neste møte: Tirsdag 29. november

Sak 71/16	Godkjenning av innkalling og dagsorden
	Innkalling: Ingen merknader Dagsorden: Ingen merknader
Sak 72/16	Orienteringssaker
1	Protokoll fra SU 19. september. Godkjent på sirkulasjon 21. september OBS – eksternt lenke – må lastes ned separat.
2	Fullmaktsvedtak a) JUS273-2-A Legal Philosophy Litteratur b) JUS277-2-A Introduction to Copyright Law og JUS277-2-B International Copyright Law. Litteratur Fullmaktsvedtakene fås ved henvendelse til Joanne.spjelkavik@jurfa.uib.no
3	Dekanvedtak a) Eksterne undervisere i JUS250-2-C Health and Human Rights in the Welfare State. Vedtaket går ut på at undervisere innvilges i år, og at «Forsknings- og stabssesksjonen initierer en prosess for å utarbeide retningslinjer for invitasjon av gjesteforskere og undervisere, herunder fordeling av utgifter mellom oppdragene de utfører samt prosedyre for behandling av søknader.»
4	Statistikk over tekstsammenfall studieåret 2015/2016.
Sak 73/16	Saker til drøftelse/høring/uttalelse
1	JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner Kursrapport 2016.
SU uttaler	Studieutvalget takker for en utførlig rapport om et vellykket kurs. Rapporten viser et stort engasjement for emnet og studenten. De særlige forholdene som framheves i rapporten, sammenfaller for en stor del med temaer SU og studiedekanen ønsker å rette oppmerksomhet mot: - Varierte prøvingsformer. Emnet har hatt hjemmeeksamen én gang, og ønsker å videreføre dette. Søknad om dette behandles i egen sak. I seg selv er varierte prøvingsformer ønskelig, underlagt hensynet til egnethet i forhold til læringsmålene, og hensyn til kvalitetssikring og økonomiske/ressursmessige rammer. Det er særlig heldig at ringvirkningene inn i kurset (bedre disponering av tiden) av ny prøvingsform, er synliggjort. - Transkribering av forelesninger er et problem som rapporteres av flere

emneansvarlige. Det synes å ha omfang og ringvirkninger som påkaller tiltak - selv ut fra relativt beskjedne kvalitetskrav. Studieutvalget har forholdet under oppsikt. Du har utvalgets støtte i å forby lydopptak i forelesningene og å disponere opptakene fra forelesningene på den måten som fungerer best fra et helhetssynspunkt. SU mottar gjerne dine vurderinger av effekten av de ulike modellene her.

- I møtet kom det fram opplysninger som tyder på at transkribering ikke i første rekke springer ut av videoopptakene fra undervisningen, men fra private lydopptak som gjøres fortløpende. Dette underbygges med at transkriberingen distribueres før de offisielle opptakene er publisert.
- SU gjør særskilt oppmerksom på bestemmelsen i Utfyllende regler § 2-8 nr. 1: «Det kan ikke gjøres lyd- og/eller bildeopptak av forelesninger uten at foreleser eksplisitt tillater det. Slik tillatelse skal i så fall gjelde alle studenter i lokalet, og tillatelsen gjelder for en forelesningsrekke til den eventuelt tilbakekalles.»
- Fakultetet vil publisere en generell påminning til studentene om denne bestemmelsen.
- Storgruppene synes å fungere godt; de tiltakene som beskrives er i god overensstemmelse med fakultetets policy både med hensyn til målsetning og virkemidler.
- Klagesensur: Dette er et tema som for tiden vies stor oppmerksomhet fra fakultetets faglige ledelse. En del tiltak er satt i verk for å motvirke de åpenbare uheldige forholdene vi ser her – disse skal evalueres og eventuelt videreutvikles. De forholdene som påpekes i rapporten føyer seg godt inn i dette.
- Engelskspråklig hovedlitteratur: Som hovedregel er dette ønskelig. Litteraturen må selvsagt underlegges ordinær vurdering med hensyn til kvalitet og relevans for emnet.
- Gjesteforelesninger: Dekanen har bestemt at det skal utarbeides retningslinjer for bruk av gjestelærere. Vi håper at slike retningslinjer skal være operative senest fra neste høst.
- Oppfordring til interne om å delta i klagesensuren: Dette har sider til organiseringen av og deltakelse i ordinær sensur. Fordelingen av dette arbeidet må gjøres i samarbeid med studiedekanen.

2

Eksamensadferd – en [refleksjon fra EXFAC](#) Juridisk forprøve til SU fra Ragna Aarli.

SU uttaler

Studieutvalget takker for at disse observasjonene deles.

Fakultetet vil ha forholdet under observasjon.

Det er flere grunner til at det er uheldig at kontinuasjonseksamen oppfattes som et «valgbart alternativ»:

- Kontinuasjonseksamen skal være en «nødløsning» for å unngå forsinkelser i studiet for dem som ikke har *kunnet* bestå ordinær eksamen. De som ikke består kontinuasjonseksamen, vil måtte vente til neste ordinære eksamen, og en forsinkelse er etablert. Det er åpenbart av betydning å redusere antallet i denne gruppen.
 - Fordi kontinuasjonseksamen har mindre kull, har vi ikke nivåkontroll og sensorveiledninger til disse eksamenene. Det innebærer mindre faglig kontroll som er forsvarlig i små grupper, men ikke hvis kullene blir større. Det vil derfor ha betydelig ressursmessige konsekvenser hvis kontinuasjonseksamen antar omfang som gjør at organiseringen må gjennomføres etter samme modell som ordinær eksamen for å opprettholde samme kvalitetsnivå.
 - Kontinuasjonseksamen tilbys utenfor ordinære semestre og står i klar konflikt med behov for lovpålagt ferieavvikling og annet nødvendig sesongpreget arbeid i sentral og lokal administrasjon. Det har hele tiden vært en klar forutsetning av omfanget av kontinuasjonseksamen må holdes lavt for at det skal kunne avvikles utenfor semesteret. Det antas at det er en stor fordel for studentene at kontinuasjonseksamen holdes adskilt fra andre emner/eksamener.
-

3 SU uttaler	Rapport fra opptakene høsten 2016. Også vedlagt sak til UU om UiB-opptaket H16. Studieutvalget tar rapporten til orientering. Den gir et fyldig og interessant bilde av alle sider av opptak hos oss – så vel søkergrunnlaget som prosessene og resultatene. Studieutvalget anbefaler at rapporten også legges fram for fakultetsstyret til orientering. Til de sentrale prosessene for samordning og sentralisering av opptak (UU-saken): - Disse prosessene bør følges nøye fra fakultetets side, med sikte på å få våre søkeprosesser integrert. - I arbeidet med spesialemneporteføljen bør en forenkling og standardisering av opptaksvilkårene i overensstemmelse med UiB-standarder tilstrebes. - Der våre faglige og formelle krav for opptak er velbegrunnet, må det vurderes nøye om de skal anbefales fraveket av hensyn til en slik effektivisering og samordning. SU merker seg at JUS og PSYK er de eneste fakultetene som fyller antallet studieplasser i toårige programmer.
4 SU uttaler	UTFORSK. Tildeling fra SiU av midler til videre samarbeid med Kina. Notat fra studieadministrasjonen. Studieutvalget sier seg svært tilfreds med tildelingen og orienteringen og ser med forventning fram til det videre samarbeidet med Kina og de faglige utbyttene av dette.
Vedtakssaker	
Sak 74/16 Vedtak	JUS261-2-A Konfliktmekling. Tilføyelse i emnebeskrivelsen - eksamensspråk. Følgende tilføyelser gjøres i emnebeskrivelsen for JUS261-2-A Konfliktmekling: <i>Under Vurderingsformer:</i> Eksamensspråk: Oppgaven: Norsk. Besvarelsen: Norsk/skandinavisk/engelsk. <i>Under obligatoriske undervisningsaktiviteter:</i> Notatene skrives på norsk/skandinavisk/engelsk.
Sak 75/16 Vedtak	Emneansvar JUS113 Kontraktsrett I, JUS131 Kontraktsrett II og JUS243 Alminnelig formuerett. Jf. sak 69/16 den 19. september 2016. Notat fra Bjørnar Borvik. JUS113 Kontraktsrett I: Jan-Ove Færstad får kursansvar våren 2017, våren 2018 og våren 2019, inkludert kontinuasjonseksamener til og med august 2019. JUS131 Kontraktsrett II: Johan Giertsen og Erik Monsen får delt kursansvar høsten 2017 og høsten 2018, inkludert kontinuasjonseksamener til og med august 2019. JUS243 Alminnelig formuerett: Hilde Hauge får kursansvar våren 2017 og våren 2018, til og med kontinuasjonseksamen august 2018.
Sak 76/16 Vedtak	Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet § 3-5 Hjelpemidler til eksamen. Forslag til presisering i første ledd bokstav b. Forslag fra studieadministrasjonen. § 3-5 nr. 1 i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen skal lyde (tilføyelse i fet skrift): Dersom ikke annet er fastsatt i emnebeskrivelsen, kan dette benyttes på skoleeksamen: a) Inntil 2 utgaver eller eksemplarer av lovsamlingen «Norges lover» (utg. av Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo). Studentene er selv ansvarlige for å i. ha med seg lovsamling på eksamen og ii. ha siste utgave b) Én rettskrivingsordliste eller ordbok. Jusleksikon og ordbøker med utfyllende faglig informasjon om oppslagsordene er ikke tillatt.
Sak 77/16 Vedtak	JUS274-2-A Comparative Company Law & Economics (20 studiepoeng). Forslag om at emnet legges ned. Det innstilles overfor fakultetsstyret på at spesialemnet JUS274-2-A Comparative Company Law & Economics legges ned med virkning fra vårsemesteret 2017.
Sak 78/16 Vedtak	JUS134-Kina. Endringer i emnebeskrivelsen. På grunnlag av erfaringer gjort det første året emnet har vært i drift, har studiedekanen, emneansvarlig og studieseksjonen samarbeidet om et forslag til endring av emnebeskrivelsen. Endret emnebeskrivelse for JUS134-Kina vedtas som foreslått.
Sak 79/16	JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner. Videreføring av prøveordning med hjemmeeksamen i JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner. Forslag fra emneansvarlig. For sammenhengen vises det til fakultetsstyresak 1. november 2016: «Reglement for Det juridiske fakultet vs.

	styrevedtak fra 2009».
Vedtak	Prøveordningen med hjemmeeksamen i JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner videreføres for studieåret 2016/2017. Sensuren honoreres i henhold til ordinære retningslinjer, dvs. med 1,5 t/besvarelse.
Sak 80/16	Evaluering av ordning med kvoteregulering av gjentak av bestått eksamen i masterstudiene i rettsvitenskap.
Vedtak	1. Evalueringen tyder på at kvoteordningen for gjentak av bestått eksamen har fungert etter formålet. 2. Evalueringen avdekker ingen avgjørende ulemper med ordningen. 3. Framtidig evaluering av ordningen integreres i samlet evaluering av prøvingsformer og –ordninger i periodisk programevaluering. 4. Det innstilles overfor fakultetsstyret: a. Ordningen med kvoteregulering av gjentak av bestått eksamen videreføres. b. Siste punktum i § 3-4 nr. 1 bokstav c punkt iv slettes. («Ordningen skal evalueres vårsemesteret 2015.»)
Sak 81/16	Forslag om videreføring på ordinær basis av spesialemnet JUS290-2-A Common and Civilian Influence in a Mixed Legal System. Ref. fakultetsstyresak 83/15 fra 27. oktober 2015. Forslag fra emneansvarlig Søren Koch, med historikk fra studieadministrasjonen.
Vedtak	Det innstilles overfor fakultetsstyret på at spesialemnet JUS290-2-A Common and Civilian Influence in a Mixed Legal System videreføres uten særskilt tidsbegrensning og med de endringene som framkommer her og som utarbeides videre til styresaken.
Eventuelt	<i>Ingen saker meldt til eventuelt.</i>

Asbjørn Strandbakken
Leder

Johanne Spjelkavik
Sekretær

Sak 72/16 – 4**Statistikk over tekstsammenfall studieåret 2015/2016**

For tidligere år: Se sak 73/15-3 november 2015, sak 64/14 oktober 2014 og sak 59/13 november 2013.

Emne	Sendt inn	Retur ¹	Bare brev ²	Møter ³	Lokal henlegg ⁴	Lokal advarsel	Lokal annullering ⁵	Den sentrale klagenemnden ⁶			Felles kl.nemnd
								Henlagt	Annullert	Utestengt	
EXFAC	318	8	0								
JUS111	1910	21		1							
JUS112	1810	47	2								
JUS113	1496	29	2	1	1				1		
JUS114	876	2	0								
JUS121	1952	18	0	5	4	2			2		
JUS122	1677	30	4	4	1	1			2	1	1
JUS123	1737	8	0								
JUS124	1607	5	1								
JUS131	1484	4	0								
JUS132	1222	20	0								
JUS133	918	5	1								
JUS134	588	1	0	1			1				
JUS134	289	0									
JUS135	1385	23	1	1	1				1		
JUS241	376	3	0								
JUS242	384	4	0								
JUS243	370	2	0								
JUS399H	117	66	0								
JUS399 V	178	79	0	1					1		
JUS398 V	3	3	0								
SUM	20697	378	11	14	7	3	3		7	1	1

Sammenligning mellom sum-radene de fire siste årene:

	Sendt inn	Retur	Brev	Møter	Lokal henleggelse	Lokal advarsel	Lokal annullering	Nemnd		
								Henlegg	Annuller	Utestengt
12/13	22294	597	20	21	26	6	7	0	13	6
13/14	20504	338	28	18	4	4	6	0	12	2
14/15	20832	206	11	13	4	2	2	1	9	1
15/16	20697	378	11	14	7	3	2	0	7	2

I fjor rapporterte vi om «en liten, men stabil nedgang i alle ledd». I år ser vi en stabilisering på det nivået som synes etablert.

I tillegg til det som omfattes av dataene her, har vi et mindre antall tekster sendt inn fra spesialnemner. Der er ingen saker til oppfølging.

[Tilbake til sakslisten](#)

¹ En "Retur" er én e-post. Den gjelder én besvarelse, kan gjelde én eller flere studenter, oftest en eller to.

² Standardisert "skjennebrev" sendes der overtredelsen ikke har et slikt omfang at det kvalifiserer til en sak, verken om fusk eller underkjenning av besvarelse, men der vi finner det riktig å veilede studenten med hensyn til den uheldige praksisen som er avdekket. Vil typisk også inneholde en advarsel.

³ Møter som faktisk er avholdt. I noen tilfeller er det sendt ut møteinnkalling, hvorpå det blir avdekket at en av de involverte ikke har noe med saken å gjøre, derfor kan antallet i kolonnene etter "Møter" bli høyere enn "Bare brev" og "Møter" til sammen.

⁴ Lokal henleggelse skjer typisk i minst to tilfeller: Der den ene av de involverte er helt uten ansvar for det inntrufne, og der vi på grunnlag av møtet og tekstene til at her ikke er grunnlag for sak. Ender oftest i en advarsel – se "Lokal advarsel"

⁵ Virkningen av lokal annullering (av aktuell besvarelse) avhenger av om man har margin til oppfyllelse av kravene til kursgodkjenning. Dette er ikke en sanksjon mot fusk, men et vedtak om underkjenning av besvarelse på faglig grunnlag (typisk manglende selvstendighet ved for omfattende sitering).

⁶ Den sentrale klagenemnden fatter vedtak i fuskesaker i første instans. Klageinstansen er Felles Klagenemnd. Avgjørelsene derfra kan bringes inn for domstolene. Ikke alle klagefrister er gått ut når statistikken her først lages. En forekomst som får både annullering og utestengelse, vil være oppført i begge kolonnene.

KURSRAPPORT 2015/2016

JUS121 Norske og Internasjonale

Rettslige Institusjoner (NIRI)

a) Faglærers vurdering av kursets gjennomføring samt kommentar til studentevalueringene (referansegruppemøtene)

Tilbakemeldingene fra studentene på referansegruppemøtet vitner til at de stort sett har vært fornøyde med *kursinformasjonen* de har fått (dokumentet «Generell kursinformasjon», fortløpende oppdateringer på Mi side, m.m.), at *læringsmålene* er tydelig kommunisert, og at *strukturen på kurset* har fungert bra og til sitt formål.

Hva gjelder sistnevnte, har prøveordningen med hjemmeeksamen på årets kurs ført til en rekke endringer i timeplanen sett i forhold til tidligere år. Ved å fjerne den obligatoriske kursoppgaven har studentene fått flere «pusterom» mellom de fire ulike fagbolkene på kurset, og mer tid helt på slutten av kurset til å reflektere over hva de har lært i løpet av kurset før eksamen. For lite tid til refleksjon har vært ansett som en av de største barrierene til økt læring på kurset de siste årene, og med noen få unntak virket studentene meget godt fornøyde med å ha mer tid til selvstudium.

For å få det nye kursopplegget til å fungere har jeg vært helt avhengig av et godt *samarbeid med administrasjonen*, og dette har (som tidligere år) fungert optimalt.

Øvrige erfaringer og tanker knyttet til hjemmeeksamensordningen er såpass mange og viktige at de vil beskrives i mer detalj i et eget skriv. Men i det store og hele har prøveordningen e.m.m. fungert til sin hensikt, og er den klareste forbedringen på kurset så lenge jeg har hatt kursansvaret. Jeg kommer derfor av flere grunner til å foreslå i egen søknad til SU at prøveordningen med hjemmeeksamen videreføres på fast basis fremover.

Ellers hva gjelder kursets struktur var det i år – som tidligere år – relativt stor misnøye blant studentene om at kurset starter opp rett før jul. I samtaler med undervisningsdekanen og administrasjonen har vi prøvd å se på andre mulige løsninger. Det eneste realistiske alternativet hadde vært å bytte på rekkefølgen av noen av kursene på 2. studieår, slik at NIRI-kurset startet opp tidligere på høstsemesteret. Problemet med en slik løsning er at undervisningen ville blitt ferdig tett opp mot jul, med eksamen rett over nyttår. Jeg har mine tvil om studentene vil føle at eksamenspugging i juleferien vil være en forbedring sett i forhold til dagens løsning. E.m.m. finnes derfor foreløpig ingen bedre alternativer dersom læringskravene på kurset skal kunne overholdes.

Studentene har gitt uttrykk for at de er svært fornøyde med de fire *foreleserne på kurset* (Franklin, Tverberg, Skodvin og Fredriksen), og at forelesningene og arbeids-/storgruppene har fulgt hverandre godt, både tematisk og tidsmessig sett.

Alle forelesningene (bortsett fra introduksjon og oppsummering) ble tatt opp og lagt ut på Edublogs, noe studentene generelt virker positive til. Det var likevel enkelte som mente at forelesningene ble lagt ut for sent, og at de burde legges ut med en gang de er klare. Dette gjaldt nok særlig for de av studentene som hadde tatt en veldig tidlig juleferie, og ikke dermed fått med seg forelesningene til Tverberg 14. og 15. desember. Jeg ba de redigeringsansvarlige om å legge ut opptakene bolkevis, etter at hver av fagbolkene på kurset var gjennomført. Det har som kjent vokst frem en (e.m.m.) meget uheldig praksis med transkribering av forelesningene på kurset. Denne praksisen virker heller ikke å ha blitt svekket etter tilgjengeliggjøring av videoopptak de siste årene. På årets kurs vil det derfor ikke

være anledning til å ta lydopptak av forelesningene, og videoopptakene på samtlige forelesninger vil heller ikke gjøres tilgjengelig før etter at siste obligatoriske del av undervisningsopplegget er gjennomført (d.v.s. siste storgruppesamling).

Oppgavesettet er i stor grad utarbeidet og oppdatert hvert år med tanke på å øke graden av forskningsbasert undervisning på kurset. To nye arbeidsgruppeoppgaver ble inntatt i oppgavesamlingen på årets kurs, og begge disse synes å ha fungert godt basert på tilbakemeldinger fra studentene og arbeidsgruppelederne. De fleste av studentene synes at oppgavene var godt tilpasset ordgrensene, selv om det naturligvis alltid vil være enkelte som ønsker å skrive mer om enkelte temaer/spørsmål.

Enkelte av studentene ga uttrykk for at oppgavene enten var for lette eller for vanskelige. Oppgavene på kurset vil nok alltid være av variert vanskelighetsgrad – særlig med tanke på å øke vanskelighetsgraden jo lengre man kommer ut i kurset. Foruten den årlige oppdateringsrunden der hele oppgavesettet gjennomgås og vurderes, er det derfor ikke tiltenkt radikale endringer på denne fronten til neste år.

De fleste av studentene virket veldig godt fornøyd med *arbeidsgruppeledernes innsats*. Jeg har også inntrykket av at disse har gjort en god innsats på årets kurs.

Storgruppeoppgavene – som særlig tar sikte på å trekke trådene mellom de fire rettsområdene som dekkes på kurset – fungerte godt på årets kurs.

Vanligvis er studentene på kurset stort sett positive til kravet om obligatorisk muntlig fremføring på storgruppene, men i år var det enkelte som virket misfornøyd med opplegget. Det ble særlig fremhevet at læringsutbyttet virket mye større når man presenterte selv enn da man skulle lytte til andres presentasjoner. Og der enkelte ønsket at storgruppelederen deres skulle ta en mer aktiv rolle i diskusjonene, var det enkelte som mente at avbrudd/irrettesettelser av storgruppeleder under fremføring ikke var positivt.

Til dette vil jeg bare si at alle storgruppelederne får utførlige veiledninger til storgruppeoppgavene som er utarbeidet av kursansvarlig, og muligheten til en oppgavegjennomgang i forkant av storgruppesamlingene. På møtene våre bruker vi mesteparten av tiden på å utarbeide mulige variasjonsoppgaver knyttet til de ulike presentasjonene som skal avholdes. På denne måten blir det enklere å motivere studentene til å følge nøye(re) med på hverandres fremføringer. Jeg oppfordrer også storgruppelederne til å avbryte fremføringer underveis, hvis studentene trækker litt feil – dersom lytterne skal få størst mulig læringsutbytte av presentasjonene, er det viktig at eventuelle feil rettes opp med en gang. Jeg vil gjerne også legge til at jeg personlig er godt fornøyd med storgruppeledernes innsats på årets kurs (Fredriksen, Skodvin, Koch og Steinsbekk).

Karakterfordelingen på hjemmeeksamen har en noe høyere overvekt av de beste karakterene. For første gang siden jeg overtok kursansvaret var det ingen kandidater som strøk. Av 347 oppmeldte kandidater leverte 310 besvarelser. 13 studenter manglet de obligatoriske aktivitetene, 1 leverte legeerklæring og 23 leverte ikke. *Frafallet* anses med dette å ligge rundt normalen som er på ca. 10%.

Jeg vil gjerne legge til at jeg er veldig bekymret over tallene som er fremlagt etter behandlingen av klagesensuren på årets kurs (se vedlegg): 65 klager førte til 34 vedtak om endring, hvorav 30 var til gunst og 4 til ugunst. Klagesensuren var behandlet av eksterne sensorer. Det er vanskelig å overtale interne (og særlig de mange underviserne på kurset) om å påta seg denne oppgaven, når vi som kursansvarlige er bedt om å (kun) bruke eksterne sensorer på ordinær sensur. Det er etter min mening mildt sagt uheldig at (særlig blind) klagesensur behandles utelukkende av eksterne sensorer, som ikke har vært involvert i undervisningen på kurset, og dermed har dårligere forutsetninger til å vite hva vi faktisk forventer at studentene skal ha lært i løpet av kurset. Jeg har dessverre ingen empiri å vise til, men mange års erfaring som sensor og nivåkontrollør sier meg at interne sensorer – og særlig

underviserne på kurset – generelt pleier å ligge på et mer treffsikkert nivå enn de eksterne sensorene. Gitt den faglige spennvidden på NIRI-kurset er det kanskje heller ikke så overraskende at forventningene til eksterne sensorer kan virke noe lavere enn på andre fag. Jeg har derfor til hensikt å oppfordre alle underviserne på neste års kurs om å påta seg mindre sensurkommisjoner (10-20 besvarelser) og klagesensurkommisjoner.

b) Faglærers vurdering av rammevilkårene

Jeg har ingen kommentarer hva gjelder *lokaler og undervisningsutstyret*, men det er to andre ting knyttet til rammevilkårene for kurset som jeg gjerne vil nevne her.

Det første gjelder pensumsituasjonen på kurset. De fleste av studentene (med noen få unntak) mente at folkerettsboka holder mål, som en grei innføring i faget. På statsrettsiden er det en velkjent utfordring at mange av studentene føler at Smiths bok er mindre tilgjengelig og pedagogisk anlagt enn boken til Andenæs/Fliflet, men det er lite man kan gjøre her når Smiths bok er den eneste oppdaterte boken på markedet (siste utgave av Andenæs/Fliflet er fra 2006, og står uansett oppført som støttelitteratur). Studentene får også forelesningsnotatene til Tverberg, noe som bidrar til å avbøte problemet til en viss grad.

Et større problem er at boken «EØS-rett» (Sejersted, Arnesen m.fl.) – som har fungert som pensum i EU- og EØS-rett i alle år som jeg har hatt kursansvaret – er utdatert på flere vesentlige punkter. Flere av studentene har gitt uttrykk for at EØS-rettsboken til Fredriksen & Mathisen – som i dag er støttelitteratur på kurset – ville vært å foretrekke som pensum i EØS-rett. Jeg er enig i dette, men boken til Fredriksen & Mathisen vil ikke kunne dekke læringskravene på EU-siden. Utfordringen blir da å finne en komplementerende tekst som kan fungere som pensum i EU-rett. Ettersom det ikke finnes noen norske EU-rettsbøker som kan brukes, vurderes det derfor å søke SU om en pensumendring som åpner for bruken av utvalgte deler av en engelskspråklig bok på kurset, som allerede står oppført som støttelitteratur på kurset – nemlig Horspool, Humphreys & Wells-Greco «European Union Law» (9. utgave 2016).

Det andre gjelder gjesteforelesningene på kurset. De siste årene har jeg invitert en gjesteforeleser hvert år til å forelese for studentene på kurset. På årets kurs fikk vi besøk av Professor Christophe Hillion (Leiden/Oslo), som snakket om det EU-rettslige samarbeidsprinsippet. Det var godt oppmøte på forelesningen, og tilbakemeldingene fra studentene var svært positive – både til selve forelesningen som ble gitt, og med tanke på tiltaket mer generelt. Jeg ønsker derfor å fortsette med dette tilbudet, men er redd for at det kan være vanskelig uten økonomisk støtte fra fakultetet. Til nå har jeg forsøkt å invitere gjester som også kan bidra med foredrag i enkelte av forskergruppene, slik at driftsmidlene til disse kan brukes for å dekke kostnadene. Men dette vil ikke alltid være mulig. Dersom tiltaket skal opprettholdes (og kunne garanteres) vurderes derfor å søke fakultetet om øremerkede midler til formålet.

c) Oppfølging av forrige kursevaluering

Følgende tiltak er gjennomført på årets kurs, i tråd med forrige evaluering for to år siden (2014), og etter kursavvikling i fjor (2015):

- Arbeidsgruppeoppgavene er gjennomgått med særlig fokus på ordgrensen
- Ny prøvingsform er utprøvd, som prøveordning
- Timeplanen er tilpasset ny prøvingsform, med flere «pusterom» mellom fagbolkene på kurset, og mer konsentrert periode til refleksjon mot slutten av kurset
- Videreføring av gjesteforelesning på kurset som et fast innslag

d) Faglærers samlede vurdering, inkl. forslag til forbedringstiltak

NIRI-kurset fungerer e.m.m. bedre enn noen gang før – både faglig og organisatorisk sett – men det er alltid rom for forbedringer. Følgende tiltak foreslås derfor til neste års kurs:

- Søknad om videreføring av hjemmeeksamen som prøvingsform på fast basis
- Søknad om pensumendring vil vurderes hva gjelder EU-/EØS-bolkene på kurset
- Foreleserne på kurset skal integrere deler av hjemmeeksamensoppgaven som ble gitt i år i sine forelesninger, særlig med tanke på å terpe metode
- Sterkere oppfordring til interne (særlig underviserne på kurset) om å ta små sensurkommissjoner og påfølgende klagesensurkommissjoner

Bergen, 21.09.16

Professor Christian Franklin

Kursansvarlig JUS 121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner

Vedlegg 1: Resultater fra klagesensur i JUS121 NIRI, våren 2016

JUS121 NIRI		Prosent
Klager totalt	65	21,10 %
Uendret	31	47,69 %
Endring	34	52,31 %
Til gunst	30	46,15 %
Til ugunst	4	6,15 %
Til gunst		
Fra C til B	5	
Fra D til B	1	
Fra D til C	21	
Fra E til D	3	
Totalt	30	
Til ugunst		
Fra C til D	4	
Totalt	4	

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 73/16-2

Eksamensatferd - en refleksjon til SU

Vi har mottatt følgende henvendelse fra emneansvarlig for EXFAC Juridisk forprøve, Ragna Aarli:

En liten observasjon til orientering (og noe å ta med til Solstrandseminaret?):

I år opplever jeg for første gang at studenter på exfac planlegger å ta kontinuasjonseksamen i stedet for ordinær skoleeksamen (begrunnet med at de er vekkrest). Etter at gjentaksbegrensningen ble innført, er dette kjent eksamensatferd senere i studiet. Jeg tror studentene blir informert om muligheten for å utsette eksamen allerede i fadderuken og at studentene nå nærmest oppfatter det som om vi gir to eksamenstilbud. De som synes eksamensløp etter kursmodellen blir for hyppig, eller som synes "friperioden" fra obligatoriske aktiviteter som ofte blir gitt like før eksamen kan brukes til noe morsommere enn å lese, eller evt. ikke liker den oppgaven som blir gitt på eksamensdagen, velger utsettelse?

I denne omgang videreformidler jeg bare dette som en observasjon. Observasjonen kan forhåpentligvis bidra til å utfylle det bildet som jeg antar SU må danne seg om forholdet mellom studieordning og studentatferd i kommende diskusjoner om dagens studieordning.

Mvh
Ragna

[Tilbake til saklisten](#)

Notat til Studieutvalget og Fakultetsstyret**Fra: Studieseksjonen****Oppsummering av opptakene høsten 2016**

Til høstsemesteret 2016 har fakultetet gjennomført tre ulike lokale opptak:

- Opptak til toårig masterprogram i rettsvitenskap
- Opptak til spesialemnener
- Opptak til poststudierett

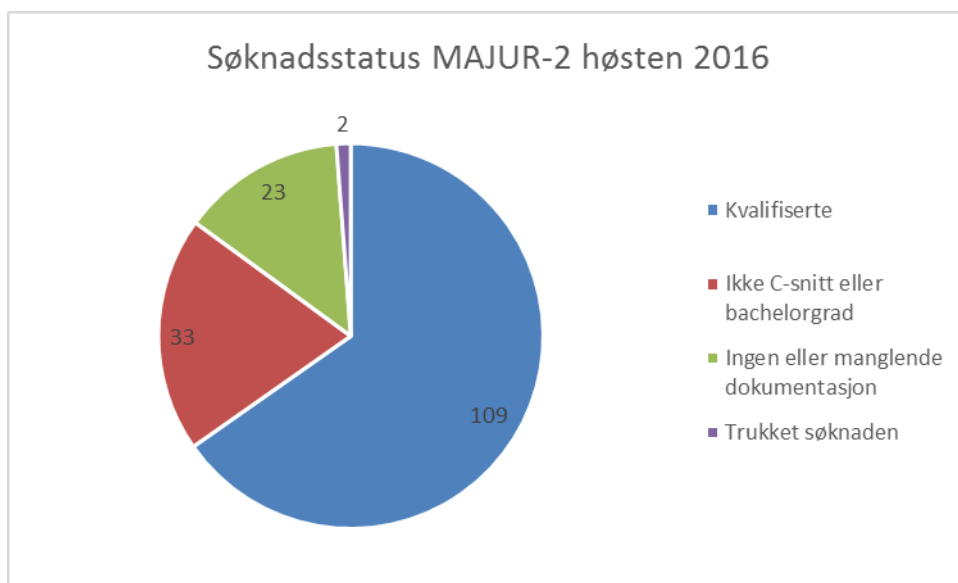
I tillegg har det blitt gjennomført opptak av internasjonale avtalestudenter.

Opptaket til det 5-årige integrerte masterprogrammet i rettsvitenskap er delegert til Samordna Opptak og sentralt opptakskontor ved UiB. Fakultetet fastsetter opptaksrammer og tilbudstall. Fakultetet har tatt imot og behandlet godskrivingsøknader fra disse studentene.

MAJUR-2 – opptak til toårig masterprogram

Siden den midlertidige opprettelsen i 2014 og det endelige vedtaket i Stortinget i 2015, er dette første gang vi har kunnet publisere informasjon om studiet til UiB sine ordinære frister for masteropptak. Søknadsfristen i år var den samme som for opptak via Samordna opptak, 15. april. Søknader til MAJUR-2 leveres elektronisk via Søknadsweb.

Fakultetet mottok totalt 173 søknader om opptak til det toårige masterprogrammet. **Av de 173 søkerne, var 109 kvalifiserte for opptak:**

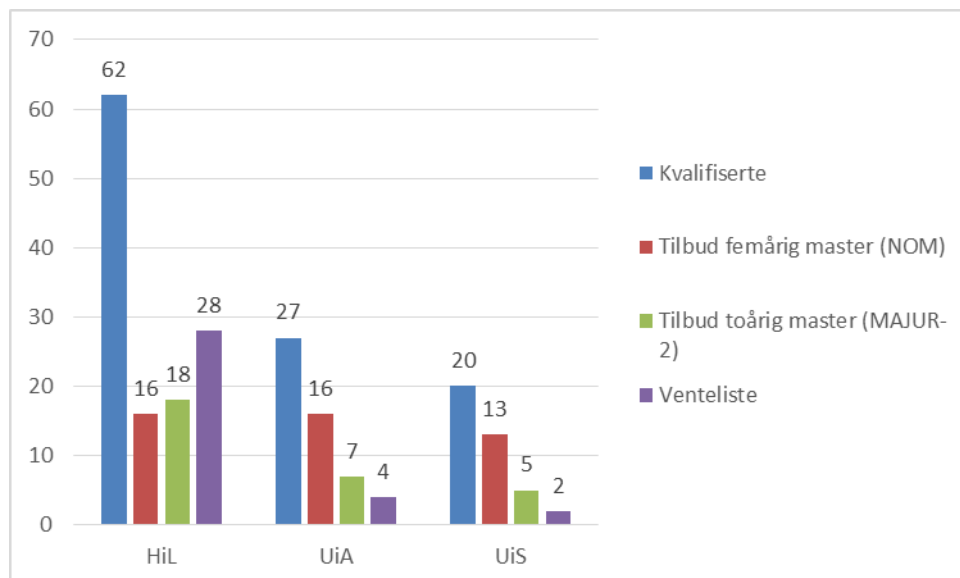
Retningslinjene og reglene for hvordan opptaket foregår er omtalt på fakultetets nettside om opptaket⁷ og i opptaksreglementet⁸. For å være kvalifiserte, må søkeren ha fullført en bachelorgrad i rettsvitenskap fra hhv. Høgskolen i Lillehammer (HiL), Universitetet i Agder (UiA) eller Universitetet i Stavanger (UiS). I tillegg må de ha et karaktersnitt på minst C og ikke ha fått tilbud om opptak til det integrerte masterprogrammet i rettsvitenskap via Samordna opptak. De kvalifiserte søkerne

⁷ <http://www.uib.no/jur/79165/opptak-til-to%C3%A5rig-masterprogram-i-rettsvitenskap#>,

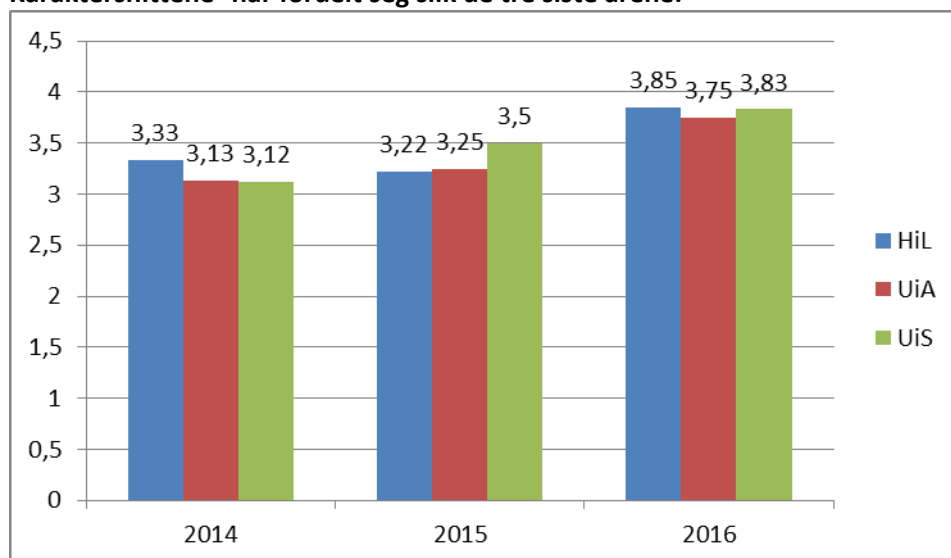
⁸ http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/opptaksreglement_for_toarig_mastergrad_i_rettsvitenskap.pdf

konkurrerer så om de 30 studieplassene i tre kvoter – en kvote for hvert av studiestedene. Søkerne fra HiL konkurrerer om 18 plasser, UiA om 7 plasser og UiS om 5 plasser. Dersom det ikke er nok kvalifiserte søkere i en kvote til å fylle studieplassene, fordeles de resterende plassene mellom de andre kvotene.

Slik fordelte de kvalifiserte søkerne seg i årets opptak:

Karaktersnittene⁹ har fordelt seg slik de tre siste årene:

Alle programmets 30 studieplasser ble fylt, og de 30 studentene har semesterregistrert seg høsten 2016.

JUSVALG - opptak til spesialemner

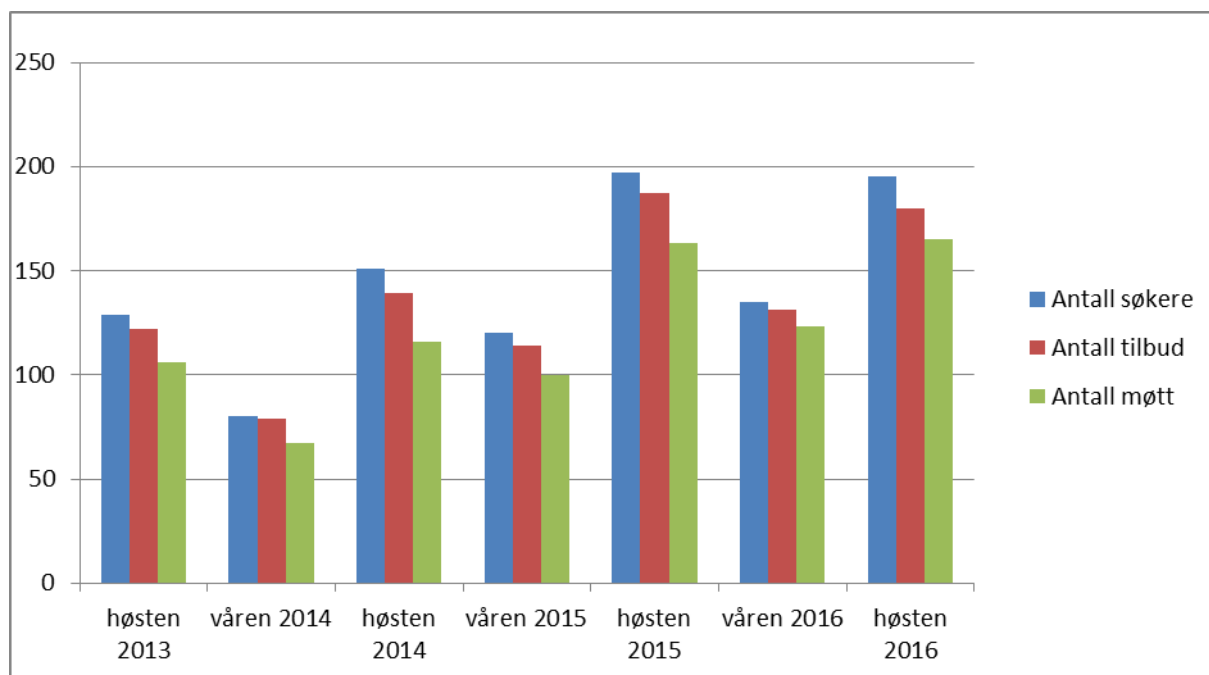
Fakultetet tilbyr totalt 48 spesialemner som andre enn våre egne masterstudenter kan søke opptak til. Søknader leveres elektronisk gjennom Søknadsweb. For å være kvalifisert for opptak til emnene må en søker dekke forkunnskapskravene til emnet (som står beskrevet i emnebeskrivelsen).

Fra høsten 2016 er krav om NOKUT-godkjenning av utenlandsk utdanning fjernet¹⁰. I de tilfeller der søker tidligere ventet på NOKUT-godkjenning måtte betinget opptak innvilges, saksbehandler måtte

⁹ Søkerne rangeres på grunnlag av gjennomsnittskarakter i de karakterbelagte emnene i rettsvitenskap/juss som inngår i bachelorgraden. Karakteren i ex.phil. og ex.fac. tas ikke med. Rangering skjer ved at bokstavkarakterene erstattes med tallevivalenter etter følgende skala: A = 5, B = 4, C = 3, D = 2, E = 1. For hvert emne multipliseres tallevivalenter med antall studiepoeng, og produktene summeres. Denne summen divideres med totalt antall studiepoeng, og resultatet beregnes med to desimaler.

da vurdere sannsynligheten for at utdannelsen tilsvarte forkunnskapskravene til de emnene søkeren søkte på. Etterbehandling av betingede opptak og spørsmål og veiledning i forkant av søknad er derfor forenklet. Dette har gjort saksbehandlingen mer effektiv, fordi saksbehandler i de aller fleste tilfeller kan vurdere omfanget av utdanningen selv.

Etter en jevn økning siden 2013, har søkertallene stabilisert seg på samme nivå høsten 2016 som høsten 2015:

POSTMAJUR – poststudierett ved Det juridiske fakultet

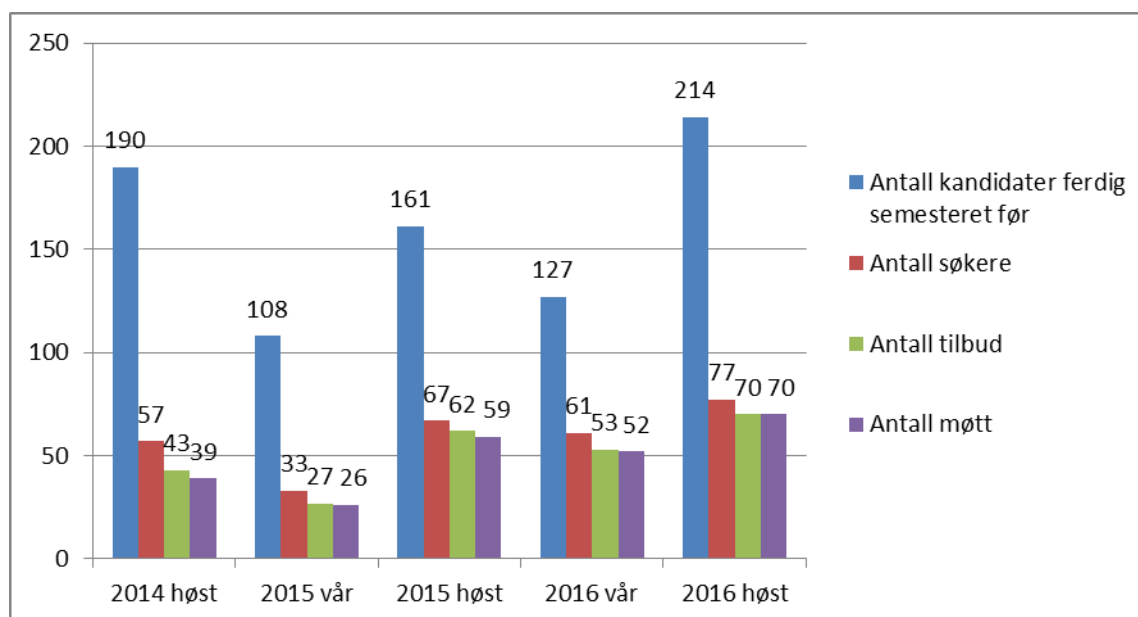
UiB-forskriften gir fakultetene mulighet til å gi egne kandidater rett til å studere i inntil ett år i forlengelsen av fullført grad.¹¹ En poststudierett har en varighet på to semester, og en kandidat må søke om poststudierett fra det direkte påfølgende semesteret etter at graden er oppnådd. Med en poststudierett kan studenten ta spesielemner, gjenta emner fra 4. studieår og allerede avlagte spesielemner, og ta etikk-kurset (med forbehold om at de ikke avskjæres av gjentakskvote, tregangersregel eller andre begrensinger, og at det er ledig plass på emnene)¹².

UiB har et felles opptak til poststudierett, hvor søkere fra de ulike fakultetene velger søknadsalternativer som samsvarer med det fakultetet de har ferdigstilt graden sin ved. Deretter behandler hvert enkelt fakultet sine egne søkere i samme opptak. **Tabellen under viser søkertallene fra de semestrene fakultetet har hatt poststudierett.** Prosentandelen som har søkt poststudierett har variert slik: 30 – 30,5 – 41,6 – 48 – 36.

¹⁰ Vedtak i Studieutvalget 24. mai 2016, sak 45/16.

¹¹ Forskrift om opptak, studier, vurdering og grader ved Universitetet i Bergen § 4.1.2 (1)

¹² Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 6-3.

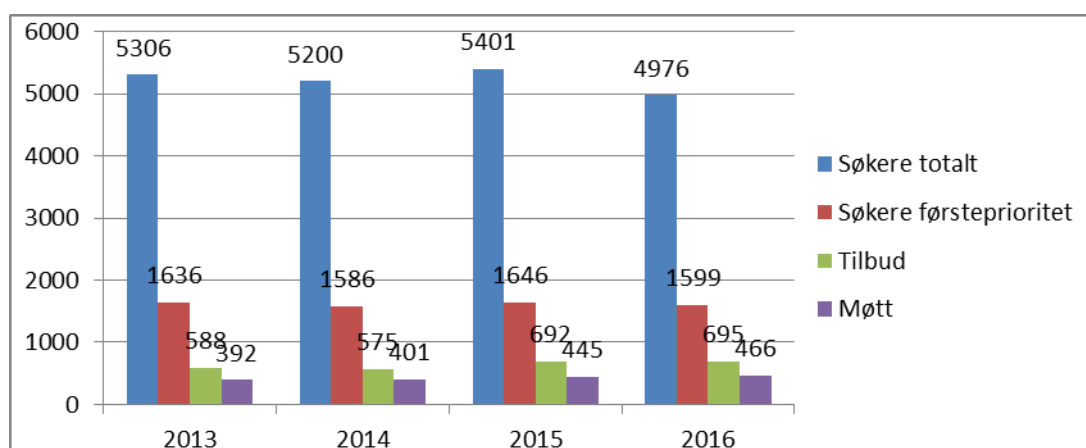

MAJUR - Opptak til integrert masterprogram i rettsvitenskap via Samordna opptak og godskriving

Fakultetets måltall for opptaket høsten 2016 er 380 studieplasser. De siste årene har vi sett at antall søkere gjennom Samordna Opptak med annen juridisk utdanning, som ønsker å få godskrevet denne inn i graden sin her er økende. Dermed er det vanskelig å beregne hvor mange det skal gis tilbud til og hvor mange studenter vi reelt ender opp med på hvert studieår. I 2016 ble det etter nøye monitorering av prøveopptakene gitt 695 tilbud (mot 692 i 2015). Dette har resultert i 466 møtte studenter, mot 445 i 2015.

Tabellen under viser søkertallene fra årets opptak til det femårige integrerte masterprogrammet i rettsvitenskap via Samordna opptak (NOM-opptaket) sammenliknet med 2013 - 2015.

Masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB er sammen med rettsvitenskap (oppstart høst) ved UiO, siviløkonomutdanningen ved NHH, Politiutdanningen ved Politihøgskolen og sykepleierutdanningen ved HiOA de fem mest populære studiene i Norge målt i antall primærsøkere.

Nedenfor følger en oversikt over poenggrensene til opptaket de siste årene for integrert master i rettsvitenskap.

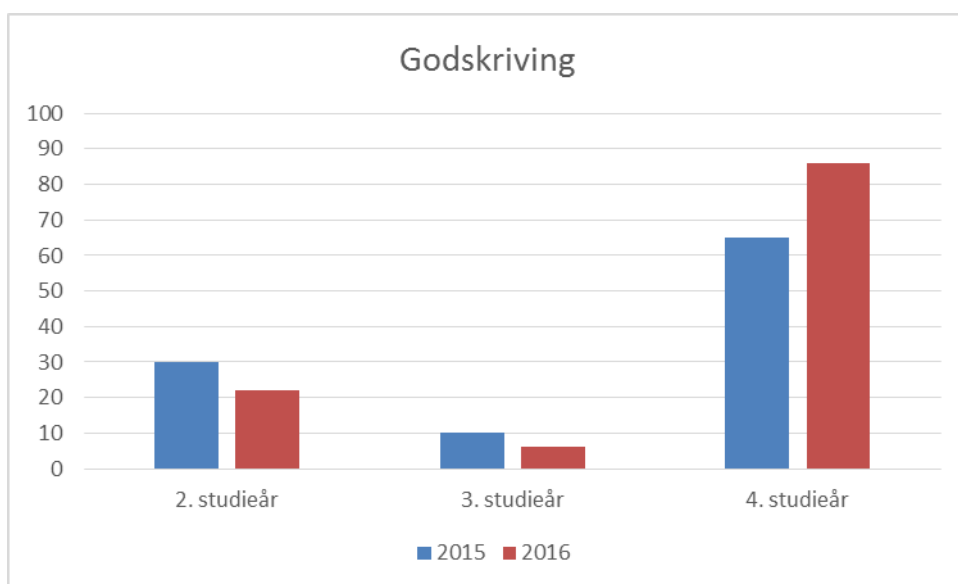
Poenggrenser opptak JUS	2012		2013		2014		2015		2016	
	Ord. Kvote	førstegang	Ord. Kvote	førstegang	Ord. Kvote	førstegang	Ord. Kvote	førstegang	Ord. Kvote	førstegang
UiB	55,6	50,5	56,7	50,5	57,4	51	57,4	51,2	57,7	51,7
UiO høst	59,4	52,3	59,8	52,7	60,3	52,6	60,6	53,8	60,5	53,9
UiO vår	57,2	49,6	57,8	50	58,3	50,3	58,5	51,2	59,2	51,9
UIT	55,3	49,8	56,3	49,6	56,8	49,6	56,6	50,4	57,2	51,1

Godskriving

Antallet studenter med opptak via Samordna opptak som søker godskriving av tidligere utdanning har økt kraftig de siste årene, men kan se ut til å ha stabilisert seg noe - i år mottok vi rundt 180 søknader, mot i underkant av 200 i fjor. Studentene som søker om godskriving av ekstern utdanning har tidligere bestått juridiske emner, eller det kan være studenter som ønsker å få godskrevet ex.phil. og/eller ex.fac. Selv om antallet søknader ikke har endret seg mye fra i fjor til i år, har vi sett en økning i variasjonen av tidligere læresteder som studentene har juridisk utdanning fra. Økningen i antall studenter som starter direkte på 4. studieår har sammenheng med at det er flere utdannede med bachelorgrad i juss/rettsvitenskap.

Kort tid etter hovedopptaket sender fakultetet ut e-post til alle søkere som har takket ja til opptak til vårt studieprogram med informasjon om hvordan de kan søke godskriving av tidligere utdanning. I e-posten får de en lenke til et elektronisk søknadsskjema hvor de bl.a. kan samtykke til elektronisk utveksling av eksamensresultater fra andre norske læresteder. Ved at studenten samtykker til dette, får fakultetet tilgang til den tidligere beståtte utdanningen til studenten direkte via databasen Felles Studentsystem (FS).

Tabellen under viser antall godskrivingssaker fordelt på hvilket studieår søker startet på ved UiB i 2015 og 2016.

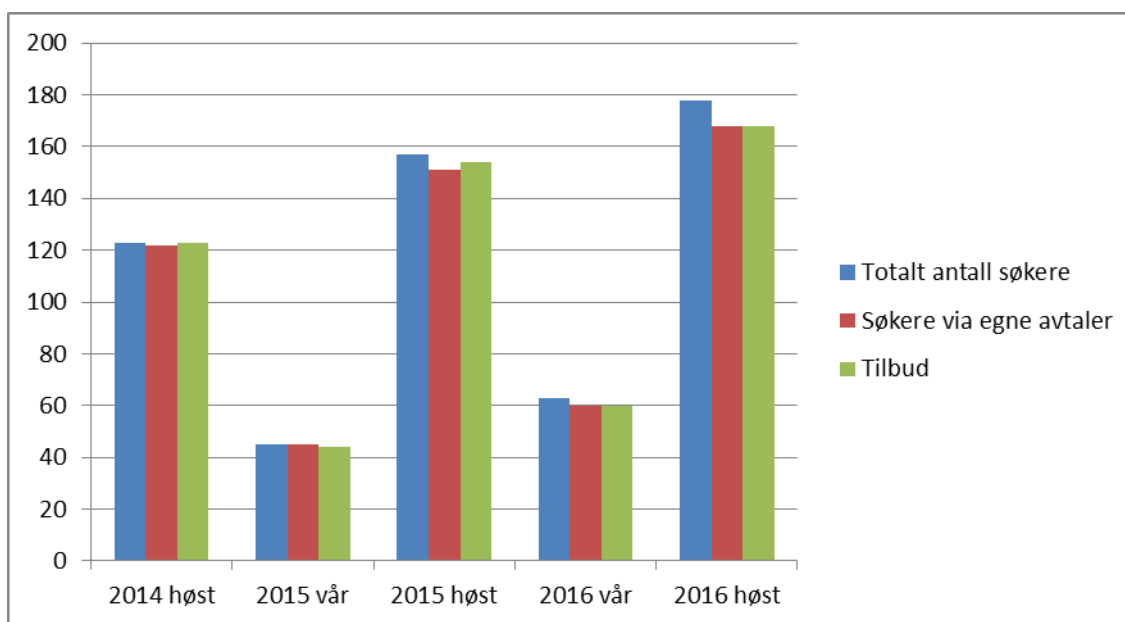
Grunnet problemer hos Samordna opptak ble det noe forsinkelser i saksbehandlingen i år, men vi fikk registrert godskriving i FS og endret utdanningsplanen for de fleste studentene før studiestart. For studenter med godskriving som ikke er forhåndsgodkjent og krevde en faglig vurdering, var de siste registrert i uke 34. Vedtak ble sendt ut fra saksbehandlingssystemet ephorte i uke 35/36.

Det var i høst flere nye studenter enn det som har vært normalen de siste årene som ikke hadde bestått ex.phil fra før. Det ble derfor opprettet en ekstra seminargruppe i ex.phil ved semesterstart.

INTL-JUS – opptak av innreisende avtalestudenter

Hos oss tar innreisende avtalestudenter spesielemner. Opptaket av innreisende avtalestudenter koordineres av Studieadministrativ avdeling (SA), og fakultetene får tilsendt lister over søkere som ønsker å studere ved hvert enkelt fakultet som vi deretter må saksbehandle for å vurdere om de kvalifiserer for å ta de emnene de har søkt opptak til.

Tabellen under viser antallet søknader fra potensielle innreisende avtalestudenter til vårt fakultet de fem siste semestrene. Tallene har en liten feilmargin, da det i løpet av søknadsperioden og første del av semesteret gjøres en del endringer fakultetstilknytningen til enkeltstudenter og emnene de er oppmeldt til. Trenden med flest internasjonale studenter i høstsemesteret og at det er økning semester for semester fortsetter.

Orientering om opptak ved UiB høsten 2016, sak til Utdanningsutvalget 12. oktober:

UNIVERSITETET I BERGEN
UNIVERSITETETS
UTDANNINGSUTVALG

Ephorte: 16/ 10693

Sak 50/16 Opptakstall for høsten 2016

Orienteringssak
Notat fra Studieadministrativ avdeling

Notat**Til:** Utdanningsutvalget**Fra:** Studieadministrativ avdeling**Møte:** 12. oktober 2016ePhorte: 16/ 10693

Bakgrunn

Rammene for opptaket til grunnstudier, toårige masterstudier og særskilte lokale opptak ved UiB 2015/2016 ble fastsatt i sak 123/15 i universitetsstyret, med en nærmere fordeling innenfor studieprogram etter UU-sak 61/15.

Fakultetene er ansvarlige for opptak, med unntak av opptak til grunnstudier. Her foretas saksbehandlingen av SA på delegert myndighet fra fakultetene.

NOM-opptaket

Utover de fastsatte rammene, fikk UiB tilleggsbevilgede studieplasser i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, og ytterligere en ekstraordinær tildeling av studieplasser på et senere tidspunkt. Retningslinjer for den praktiske gjennomføringen av opptaket ble videreført etter Utdanningsutvalgets sak 12/14.

Fra og med opptaket 2014 har ansvaret for setting av tilbudstall til studiene vært tilbakeført til fakultetene. Konkret betyr dette at fakultetene får delegert myndigheten til å fastsette en øvre grense for tilbudstallene ved de ulike instituttene, og å gjøre justeringer av tilbudstall for de ulike studieprogrammene der dette er nødvendig.

Nytt av året var ny opptaksordning for profesjonsstudiet i psykologi, gjennomført via det samordnede opptaket. Dette, sammen med opprettingen av nye bachelorprogram og årsstudier, førte til at den totale porteføljen av studier organisert gjennom det samordnede opptaket passerte 100 ulike studieprogram.

Innføringen av det mye omtalte forkurset i matematikk for lærerutdanninger, medførte også en del utfordringer. Søkere skulle gis tilbud på eventuelle andre studieprogram om de ikke bestod den felles prøven for forkurset, og dermed ikke oppfylte betingelse for opptak til studiet.

Ved søknadsfristens utløp 15. april hadde UiB 9758 førsteprioritetssøkere. Tallet steg fram mot hovedopptaket, da det var 9758 førsteprioritetssøkere ved UiB etter at resultatet fra hovedopptaket var klart. Til sammenlikning hadde vi 9024 førsteprioritetssøkere 15. april 2015, mens tallet falt til 8922 førsteprioritetssøkere etter 1. juli-fristen.

Fakultetene ble bedt om å melde inn ønskede tilbudstall på de enkelte studieprogram.

Fakultet	Opptaks- ramme 2015	Opptaks- ramme 2016	Tilbud ved opptaket 2015	Tilbud ved opptaket 2016	Ja-svar 2015	Ja-svar 2016	Møtt 2015	Foreløpig møtt 2016
HF	989	1002	1893	2096	1179	1301	1031	1091
JURFA	380	380	692	695	501	533	445	466
MNFA	719	759	1316	1345	929	953	816	838
MOF	298	303	560	602	361	408	309	361
PSYFA	480	535	1176	1065	756	633	690	565
SV	960	972	2191	2321	1315	1365	1131	1213
Totalt	3826	3951	7828	8124	5041	5193	4422	4534

Totalt 8124 tilbud ble sendt ut gjennom hovedopptaket i 2016. Etter at resultatet av hovedopptaket ble gjort tilgjengelig 17. juli har det vært gjort etterfylning på bakgrunn av klager tatt til følge etter feil i saksbehandlingen, samt etter bestillinger fra fakultetene

Opptak til to-årige masterprogram

De toårige mastergradsopptakene har felles søknadsfrist 15. april. Noen av fakultetene har også har et våropptak med søknadsfrist 1. november. Det internasjonale masteropptaket har egen frist 1. desember, tallene for dette opptaket er inkludert i den samlede oversikten for masteropptakene. Det totale antallet plasser i mastergradsopptaket var 1111 og det er registrert til sammen 887 studenter som møtt på alle programmene. Det psykologiske fakultet fyller de budsjetterte plassene med 153 møtte studenter på 140 plasser, mens det for de andre fakultetene viser et lavere antall møtte studenter enn plasser.

Fakultet	Antall plasser	Søkere	Tilbud	Jasvar	Møtt
Det humanistiske fakultet	249	513	272	190	175
Det juridiske fakultet	30	173	30	30	30
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	307	1425	473	276	239
Det medisinsk-odontologiske fakultet	105	536	181	104	87
Det psykologiske fakultet	140	735	322	182	153
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	280	988	408	224	203
TOTAL	1111	4370	1686	1006	887

PPU-opptaket

Opptaksrammene for PPU hører til under Det psykologiske fakultet, med unntak av 10 plasser for PPU-utdanning i musikk som er lagt til Griegakademiet. Opptak til PPU forvaltes av Det psykologiske fakultet. Studiet lyses ut med søknadsfrist 15. april hvert år.

Kunnskapsdepartementet har et kandidatkrav til UiB, der vi skal uteksaminere 103 kandidater i året. Det ble uteksaminert 84 kandidater fra PPU våren 2016, men samtidig ble det bevilget 75 nye plasser til PPU-opptaket for høsten 2016. Møtt-tallene viser 158 møtte for høsten 2016.

Fakultet	Tidl. antall plasser	Nye plasser 2016	Søkere	Møtt
Det humanistiske fakultet	117	40	196	81
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	27	10	166	47
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	36	10	104	24
Det psykologiske fakultet	-	15	17	6
TOTAL	180	75 (Ny total 255)	483	158

Andre lokale opptak

I tillegg har UiB flere lokale opptak til hele studieprogram og enkle emner som forvaltes av fakultetene. Med unntak av Bachelor i utøvende musikk, har ingen av disse opptakene fastlagte rammer og budsjetterte plasser. Noen av disse gruppene finansieres over universitetets grunnbudsjett, slik som poststudieretter og hospitantstudieretter.

Profesjonsstudiet i psykologi: Høsten 2016 var det opptak til profesjonsstudiet både gjennom det samordna opptaket og med årsstudium i psykologi som opptaksgrunnlag. Fra 2017 er det kun mulig å søke på profesjonsstudiet i psykologi gjennom det samordna opptaket.

Bachelor i utøvende musikk: Opptaket forvaltes av Det humanistiske fakultet og holdes utenfor det samordna opptaket bl.a. på grunn av opptaksprøver og behov for egne frister. Møtt-tallene viser 27 studenter på 25 plasser.

Poststudierett: Alle de seks fakultetene tilbyr poststudierett til studenter som nylig har fullført grad ved fakultetet.

Hospitantopptaket: Hospitanter er eksternt opptatte kandidater til enkeltemner. Det juridiske fakultet har det høyeste antallet opptatte hospitanter, dette skyldes opptaket til spesialemner i juridiske fag.

Opptak og fakultet	Antall plasser	Søkere	Tilbud	Jasvar	Møtt
Profesjonsstudiet i psykologi*		308	91	90	63
Bachelor i utøvende musikk	25	253	50	27	27
Poststudierett					
Det humanistiske fakultet	-	53	37	37	34
Det juridiske fakultet	-	77	72	72	69
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	-	242	211	198	186
Det medisinsk-odontologiske fakultet	-	29	21	21	18
Det psykologiske fakultet	-	28	25	19	17
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	-	99	71	71	62
TOTAL		528	437	416	386

Hospitant					
Det humanistiske fakultet	-	-	-	2	2
Det juridiske fakultet	-	-	-	180	165
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	-	-	-	37	34
Det medisinsk-odontologiske fakultet	-	-	-	15	13
Det psykologiske fakultet	-	-	-	-	-
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	-	-	-	24	21
TOTAL				258	231

Saken legges fram for orientering

[Tilbake til sakslisten](#)

Orienteringssak til Styret og Studieutvalget

Tildeling fra SIU av UTFORSK midler til videresamarbeid med Kina

I mai 2016 utlyste [SIU](#) (Senter for internasjonalisering av utdanning) [UTFORSK midler](#) for samarbeid med land utenfor EU. UTFORSK programmet gir støtte til faglig fundert samarbeid innen høyere utdanning, med sikte på langsiktige og institusjonelt forankrede samarbeidsrelasjoner med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika.

Fakultetet sendte inn en søknad om videre samarbeid med Kina, som i det siste er blitt et viktig satsningsområde for fakultetet.

Fakultetet har nå fått tildelt **1 998 790 kroner** fra SIU for et prosjekt som skal streke seg over 4 år (2017-2020).

Midlene skal gå til å videreutvikle de samarbeidstiltakene som allerede er i gang mellom fakultetet og kinesiske juridiske universiteter, og til å utvikle nye tiltak for studentutveksling og forskning.

Det juridiske fakultet har siden 2010 jobbet aktivt med å utvikle og vedlikeholde samarbeid med juridiske universiteter i Kina. Kina blir viktigere i verdensbildet for hvert år som går, og handel og samarbeid med Kina vil øke. Behovet for at norske jurister skal ha kunnskap om kinesisk rett og rettskultur vil derfor også øke.

Prosjektet som blir finansiert i korte trekk

I de kommende årene vil allerede eksisterende samarbeidstiltak fortsette og flere nye vil bli startet. Dette vil gi økte utvekslingsmuligheter for både norske og kinesiske studenter. Økt forskningssamarbeid er også planlagt i denne perioden. Blant de nye tiltakene finner vi:

- Videreføring av deltakelse fra våre 3. årstudenter på Chinese Law Summer Program som en del av [emnet JUS134-KINA](#) (begynnelse vårsemesteret 2016).
- [Semesterpakke i kinesisk rett med praksis og studier i Kina](#) (fra vårsemesteret 2017).
- Videreføring av felles rundebordskonferanse for ph.d. studenter fra UiB og Renmin Law School.
- Stipend for norske masterstudenter som vil skrive en komparativ masteroppgave med elementer fra kinesisk rett. Stipendet skal gå til kortere forskningsopphold i forbindelse med masteroppgaven. Tiltaket er planlagt fra høstsemesteret 2017.
- Stipend til kinesiske studenter som vil reise på utveksling til Bergen.
- Sommerskole i Bergen om europeisk rett for kinesiske studenter. Dette prosjektet er planlagt å starte i 2019.
- Felles konferanse for forskere fra Norge og Kina: «Court and society in transition».

Prosjektoppsummering fra søknaden som ble innvilget (på engelsk)

The project aims at increasing two-way student mobility between China and Norway in general, and between Renmin University of China Law School (Renmin) and the University of Bergen Faculty of Law (Bergen) in particular. This will be done both by regular long-term student mobility, and by short-term mobility for summer courses. Scholarships will be offered to increase long-term mobility from China to Norway, and internships will be offered to increase long-term mobility from Norway to China. The summer courses are both a goal in themselves to increase students' knowledge about Chinese law and European law respectively, but also an important mean to increase the interest for long-term mobility at a later stage.

The project will also foster increased contact between researchers and lay the ground for future research collaboration through organizing the joint conference “Courts and Society in transition” with participation from both faculty members and PhD-students. Also, an annual roundtable conference for PhD-students and exchange of lecturers for development and teaching of courses at the other institution will foster increased academic collaboration.

In addition to the main partner institutions Bergen and Renmin, also two law schools in Shanghai and a wide selection of public and private enterprises are network partners to the project. Through offering internship positions to Norwegian students, the faculty of law in Bergen and relevant Norwegian and international enterprises with business in China will develop a habit of cooperating and this will lay ground for mutually beneficial exchange of knowledge in the future.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 74/16***JUS261-2-A Konfliktmekling. Tilføyelse i emnebeskrivelsen.***

I emnebeskrivelsen for JUS261-2-A Konfliktmekling er språk ikke nevnt, verken i omtalen av obligatoriske undervisningsaktiviteter eller i omtalen av eksamen.

Vi har nyttet en standardformulering med hensyn til eksamensspråk i alle norskspråklige emner:

Denne gjøres gjeldende i emnebeskrivelsen med mindre emneansvarlig har andre preferanser. For kurset her har dette ikke kommet med (formodentlig fordi det har vært et visst fokus på at studentene må forstå *dansk*).

Etter en henvendelse fra emneansvarlig, professor Camilla Bernt, foreslås nå:

Følgende tilføyelser gjøres i emnebeskrivelsen for JUS261-2-A Konfliktmekling:

Under Vurderingsformer:

Eksamensspråk:

Oppgaven: Norsk

Besvarelsen: Norsk/skandinavisk/engelsk

Under obligatoriske undervisningsaktiviteter:

Notatene skrives på norsk/skandinavisk/engelsk

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 75/16***Emneansvar for JUS113 Kontraktsrett I, JUS131 Kontraktsrett II og JUS243 Alminnelig formuerett.***

Etter å ha hatt drøftingar med alle dei involverte partane, blir kursansvaret på dei tre ovanfor nemnte kursa fordelt på denne måten framover.

Kontraktsrett I: Jan-Ove Færstad får kursansvar våren 2017, våren 2018 og våren 2019.

Kontraktsrett II: Johan Giertsen og Erik Monsen får delt kursansvar hausten 2017 og hausten 2018.

Allmenn formuerett: Hilde Hauge får kursansvar våren 2017 og våren 2018.

Hans Fredrik Marthinussen planlegg forskingstermin i heile 2018. Hilde planlegg forskingstermin frå andre halvår 2018. Det kan difor vere at eg må finne ein annan kursansvarleg for kontinuasjonseksamen i Allmenn formuerett hausten 2018. Ei alternativ løysing er at Hilde startar sin forskingstermin etter kontinuasjonseksamen hausten 2018. Då ligg alt til rette for at Johan og Erik deler kursansvaret for Kontraktsrett II også hausten 2019. Denne problemstillinga får vi kome tilbake til på eit seinare tidspunkt.

Hilde vil gjere seg opp ei meining om ho ønskjer å halde fram med kursansvar i Allmenn formuerett etter 2018-kurset, og ansvaret for dette blir i så tilfelle delt med Hans Fredrik frå og med 2020-kurset. Dersom Hilde hausten 2018 kjem til at ho ønskjer å gå tilbake som kursansvarleg for Kontraktsrett II, må det gjerast ei ny vurdering av korleis kursansvaret for kontraktsrettsfaga skal fordelast. Dette er alle partar innforstått med.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 76/16***Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet § 3-5 Hjelpemidler til eksamen. Forslag til presisering i første ledd bokstav b.***

Forslaget gjelder beskrivelsen av hvilke ordbøker som er tillatt til eksamen. Det tas ikke sikte på noen materiell endring i reglene eller i praksis. Målet er å formidle på en tydeligere måte til studentene hva som er tillatt, idet vi synliggjør forskjellen på en ordliste/ordbok på den ene siden, og et oppslagsverk på den andre.

Det er på det rene at bestemmelsen allerede tar sikte på å avgrense til rene rettskrivingsordbøker.

Forslag til vedtak:

§ 3-5 nr. 1 i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen skal lyde (tilføyelse i fet skrift):

Dersom ikke annet er fastsatt i emnebeskrivelsen, kan dette benyttes på skoleeksamen:

- a) Inntil 2 utgaver eller eksemplarer av lovsamlingen «Norges lover» (utg. av Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo). Studentene er selv ansvarlige for å
 - i. ha med seg lovsamling på eksamen og
 - ii. ha siste utgave
- b) Én rettskrivingsordliste eller ordbok. **Jusleksikon og ordbøker med utfyllende faglig informasjon om oppslagsordene er ikke tillatt.**

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 77/16***Spesialemnet JUS274-2-A Comparative Company Law & Economics foreslås nedlagt***

Som ledd i «ryddingen» i spesialemnene, og etter dialog med emneansvarlig Jan Andersson, fremmes **forslag om at spesialemnet JUS274-2-A Comparative Company Law & Economics legges ned med virkning fra våren 2017**. Det er ikke satt opp tilbud om eksamen høsten 2016.

Emnet tilbyr undervisning i vårsemestrene, og eksamen hvert semester.

Selv om emnet er på 20 studiepoeng, har det hatt så få studenter de senere semestrene at det ikke forsvarer kostnadene med ekstern lærer, reise og opphold.

Vi har følgende tall for møtt til eksamen de siste seks år:

H10	-
V11	5
H11	-
V12	6
H12	0
V13	13
H13	-
V14	8
H14	-
V15	11
H15	-
V16	3
12 semestre	44 studenter: 3,7 i snitt/semester

Tre studenter gir en «årsekvivalent» på 60 studiepoeng, en produksjonsbasert inntekt i 2016 på 45 000 kroner. Kostnadene med drift av emnet overstiger inntektene betydelig. Antallet studenter som søker seg til emnet tilsier heller ikke at det er avgjørende med hensyn til hvor attraktivt vi framstår for innreisende utvekslingsstudenter.

Emneansvarlig slutter seg til forslaget om å legge ned emnet, og bemerker: «Ett forslag er at jeg snakker litt teori og internasjonell selskapsrett (inklusive EU) på sammenslutningsrett II i en 4-6 timer.» Dette må vi eventuelt komme tilbake til når/hvis et mer konkret forslag foreligger.

Det er fakultetsstyret som har kompetanse til å opprette og nedlegge emner, jf. Reglement for Det juridiske fakultet § 1 andre ledd, sjette kulepunkt. Jf. også Forskrift om opptak, studier, eksamen og grader ved Universitetet i Bergen § 3.2 nr. 1 bokstav d: «Ved Universitetet i Bergen skal saker om oppretting og nedlegging av studietilbud behandles slik: [...] Saker om emner vedtas av fakultetet selv.» UiB-forskriften gir videre anvisning på overgangsordninger for å ivareta studenter som befinner seg i et studieløp som berøres av endringen. I dette tilfellet anses ikke dette hensynet å utgjøre en hindring for nedleggelse som foreslått. Kvalitetshåndboken har retningslinjer for opprettelse av nye emner, og for opprettelse og nedleggelse av programmer, men ingenting særskilt om nedleggelse av emner. Forslaget her går derfor ut på en innstilling til fakultetsstyret om at emnet nedlegges med virkning fra våren 2017.

JUS134-Kina Rettshistorie og komparativ rett med særskild fokus på kinesisk rettskultur

Mål og innhald

Føremålet med emnet JUS134-Kina er å sette studentane

(I) i stand til å analysere, forklare og diskutere korleis ein rettskultur er sett saman av dei rettskulturelle faktorane *konfliktløysing, normproduksjon, rettferdsideal, juridisk metode, profesjonalisering og internasjonalisering*.

(II) i stand til å analysere, forklare og diskutere karakteren av desse rettskulturelle faktorane i den norske rettshistoria og gjeldande rettskulturen, og i den kinesiske rettskulturen.

(III) i stand til å analysere, forklare og diskutere både historiske og pågåande endringar i desse rettskulturelle faktorane, og å relatera desse endringane til retten sine ulike nivå.

Fagleg overlapp

JUS134-Kina overlappar med emnet JUS134, og ein må velje eitt av desse to emna. Med omsyn til gjentak, er JUS134-Kina og JUS134 rekna som eitt emne.

Undervisningsformer og omfang av organisert undervisning

- Førelesingar i Bergen før avreise til Beijing
- Førelesingar, oppgaveskriving og besøk til relevante institusjonar og bedrifter i Beijing

Obligatorisk undervisningsaktivitet

1. Deltaking på førelesingane i JUS134 om norsk rettshistorie og om rettskultur haldne ved Det juridiske fakultet i Bergen, og på førelesingane som inngår i Chinese Law Summer Program ved Renmin University Law School i Beijing. Kravet er 75 % deltaking. Retningslinjer for utrekning av obligatorisk deltaking gjeld så langt dei passar.
2. Kvar student skal i løpet av kurset levera inn ei arbeidsgruppeoppgåve til godkjenning, og kommentera oppgåva til to av dei øvrige medlemmene av arbeidsgruppa. Dei nærare krava til oppgåva og kommenteringa går fram av emneskildringa til JUS134.
3. Underkjende element i dei obligatoriske arbeidskrava kan berre takast opp att gjennom deltaking i den obligatoriske undervisningsaktiviteten i JUS134 påfølgjande år.
4. Kursgodkjenning eldast ikkje.

Undervisningssemester

Vår

Emnet har plass til inntil 15 studentar. Plassane på JUS134-Kina blir tildelte gjennom loddtrekning blant dei interesserte. Inntil 5 av plassane kan tildelast til studentar som kan dokumentere tidlegare erfaring frå Kina eller ei særleg interesse for Kina og kinesisk rett.

Søknadsfrist er 21. november. Nærare informasjon blir kunngjort i MittUiB.

Krav til studierett

MAJUR

Undervisningsstad

Det juridiske fakultet i Bergen og Renmin University Law School i Beijing.

Læringsutbytte

KUNNSKAP

I JUS134-Kina skal studentane (1) kunne demonstrere kunnskap om kva ein rettskultur er, og korleis den vert forma og omdanna gjennom møte med rettskulturelt gods frå andre rettskulturar. Det vil vera ein særleg fokus på dei seks rettskulturelle strukturane *konfliktløsning, normproduksjon, rettferdsideal, juridisk metode, profesjonalisering og internasjonalisering*. Deretter skal studentane (2) få kunnskap om det historiske grunnlaget for den norske rettskulturen gjennom å studera norsk rettshistorie i eit europeisk perspektiv. Igjen vil dei seks rettskulturelle strukturane stå i sentrum. Deretter skal studentane (3) få kunnskap om den gjeldande norske og kinesiske rettskulturen når det særleg gjeld dei seks rettskulturelle strukturane.

Kunnskap om *konfliktløsning, normproduksjon, rettferdsideal, juridisk metode, profesjonalisering og internasjonalisering* skal studentane tileigna seg gjennom følgjande spesifikke tema handsama i kurslitteraturen:

(1) Rettskultur

- Rett som kultur og den rettskulturelle modellen
- Danning av, og møtet mellom rettskulturar
- Rettskultur og resepsjon av rett, og særleg det rettskulturelle filter
- Ein rettskultur sine ulike nivå etter Kaarlo Tuori sin modell

(2) Den norske rettskulturen si historie i eit europeisk perspektiv

- Normskaping gjennom rettspraksis, og framveksten av en rikslovgjeving i Europa og Noreg i høgmellomalderen
- Rettsstudiet på europeiske universitet frå 1100-tallet, og korleis dette påverka den norske rettskulturen i høgmellomalderen, særleg når det gjeld metodetenking.
- Kva romarretten og kanonisk rett har hatt å seia for utviklinga av en felleseuropeisk rettskultur, ein *ius commune*
- Rettskjeldelærer og rettferdsideal i norsk og europeisk mellomalder
- Den rasjonalistiske naturretten i europeisk og dansknorsk rettshistorie, og det dansknorske juridiske embetsstudiet av 1736 i høve til dette
- Naturrettsbaserte rettskjeldelærer og universalisme på 1700-tallet, og sedvanebaserte nasjonale rettskjeldelærer på 1800-tallet, samt utviklinga av den særlige norske rettsrealismen
- Den deduktive metoden og det denne fekk å seia for rettspraksis frå 1700-tallet, og europeisk lovgjeving frå 1800-tallet, og så særleg framveksten av det forutbereknlege som rettferdsideal
- Det internasjonale inspirasjonsgrunnlaget for endringar av den norske rettskulturen etter mellomalderen

(3) Komparativ rett: den kinesiske rettskulturen

- Ein viss kunnskap om karakteristika ved og skiljet mellom *common law*- og *civil law*-tradisjonane
- Den kinesiske rettskulturen studert gjennom den rettskulturelle modellen

DUGLEIK

Studentane skal gjennom JUS134-Kina opparbeida seg evne til å bruka kunnskapen slik at dei kan (I) forklara og diskutera korleis ein rettskultur er sett saman av dei rettskulturelle faktorane *konfliktløysing, normproduksjon, rettferdsideal, juridisk metode, profesjonalisering og internasjonalisering*. Vidare skal dei (II) verta i stand til å forklara og diskutera karakteren av desse rettskulturelle faktorane i den norske rettshistoria og den kinesiske rettskulturen. Og (III) dei skal kunna forklara og diskutera både historiske og pågåande endringar i desse rettskulturelle faktorane, og relatera desse endringane til retten sine ulike nivå.

GENERELL KOMPETANSE

Etter gjennomført kurs, skal studentane vere i stand til å finna og bruka gjeldande rett i ein periode med rettsleg internasjonalisering der rettskulturell innsikt, tufta på rettshistorisk og komparativ kunnskap, har vorte ein del av juridisk metode som forståingsreiskapar når ein handsamar norsk rett produsert innanfor norske jurisdiksjongrensar, norsk rett produsert innan norske jurisdiksjongrensar, men med utgangspunkt i rettskjelder produsert utanfor, og norsk rett produsert utanfor norske jurisdiksjongrensar.

Vurderingsformer

Vurderinga er sett saman av to separate deleksamenar, og begge eksamenane må vere greidd for at emnet skal vere greidd.

Den første eksamensdelen er den avsluttande prøva som inngår i Chinese Law Summer Program ved Renmin University Law School i Beijing. Denne eksamensdelen dekkjer læringsutbyteskildringa knytta til kinesisk rettskultur.

Den andre eksamensdelen er ein heimeeksamen ved Det juridiske fakultet i Bergen. Denne eksamensdelen dekkjer læringsutbyteskildringa knytta til rettskultur og norsk rettshistorie i eit europeisk perspektiv. Oppgåva skal leverast i Inspera. Ordgrensa er sett til 5000 ord.

Karakterskala

Ved sensur av den avsluttande prøva som inngår i Chinese Law Summer Program vert karakterskalaen greidd/ikkje greidd nytta. Ved sensur av heimeeksamen ved Det juridiske fakultet i Bergen blir karakterskalaen A til E for greidd, og F for ikkje greidd, nytta.

Emneevaluering

I samsvar med retningslinjer for evaluering av emne ved Det juridiske fakultet.

[Tilbake til sakslisten](#)

Sak 79/16***JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner Vurderingsform.
Forslag om videreføring av prøveordning med hjemmeeksamen***

Studieutvalget
Det juridiske fakultet
Universitetet i Bergen

Bergen, 07.10.16

Søknad om videreføring av hjemmeeksamen som prøvingsform på JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner

Det vises til søknad og vedtak om endring av prøvingsform på NIRI-kurset fra obligatorisk kursoppgave samt 4-timers skoleeksamen til hjemmeeksamen, som en prøveordning for 2015/2016, og søkes herved om videreføring av hjemmeeksamensordningen på fast basis fremover.

I sak 79/15 fattet SU følgende vedtak:

«1. Utvalget ser viktige prinsipielle argumenter mot en ordning med hjemmeeksamen, særlig framheves hensynet til likebehandling av studentene i eksamenssituasjonen.

2. Utvalget er kjent med resultatet av studentundersøkelsen JSU har foretatt.

3. JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner får en ordning med hjemmeeksamen som foreslått som en prøveordning for studieåret 2015/2016.

4. Ordningen skal evalueres etter gjennomført eksamen. Evalueringen skal sikre at studentens erfaringer blir synliggjort. Også forhold knyttet til bibliotek og andre rammebetingelser skal belyses.

5. Oppgaven til hjemmeeksamen må utformes med sikte på å redusere betydningen og nytten av ekstern hjelp.

6. Samarbeid og drøftelser rundt oppgavens problemstillinger er tillatt, men det stilles meget strenge krav til at skriveingen skal være individuell og selvstendig.

7. For studieåret 2015/2016 gjøres følgende endringer i emnebeskrivelsen for JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner:

a. Følgende endring gjøres i vurderingsformer for JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner:

(...)

Etter kurset vert det avlagt ein heimeeksamen. Oppgåvene skal leverast elektronisk via Inspira. Ordgrensa er sett til 5000 ord.

b. Punkt 3 under «Obligatorisk undervisningsaktivitet» i emnebeskrivelsen strykes:

«I løpet av kurset skal ei obligatorisk oppgåve besvarast og leverast inn. Tidsramma vert angitt i kurset. Oppgåva må vere godkjend før studenten kan avleggje avsluttande eksamen i emnet.»

8. Kontinuasjonseksamen for JUS121 holdes i uke 31 2016.

Protokolltilførsel fra studentrepresentant Smievoll: "Studentrepresentantene var delt i synet på endring av vurderingsform: Vegard Fosso Smievoll stilte seg kritisk til forslaget med bakgrunn i studentundersøkelsen og de motforestillinger som ble diskutert.

I tråd med punkt 4. (og 5.) følger her min evaluering av prøveordningen.

Det ble foretatt en spørreundersøkelse før innføring av prøveordningen. Etter eksamensperioden sendte jeg ut en mer omfattende spørreundersøkelse til studentene i et forsøk på å kartlegge deres erfaringer etter at hjemmeeksamen var avlagt. Jeg er dessverre ingen statistiker, men med god hjelp fra studieadministrasjonen – særlig ved Veronica Ljosheim, som skal ha stor takk for arbeidet – vil jeg gjerne vise til følgende resultater:

- De aller fleste virker fornøyde med undervisningsopplegget i NIRI. Nærmere 80 % synes det har vært bra eller svært bra, og bare 1 % synes det var dårlig. Resten synes det har vært greit.
- Når det gjelder spørsmålene om hjemmeeksamen, har vi sett litt nærmere på om studentene endret holdning til hjemmeeksamen etter de hadde gjennomført den.
 - o Da eksamensformen ble endret fra skoleeksamen til hjemmeeksamen, var 53 % av studentene positive til endringen, mens 30 % var negative. Av de 30 prosentene som var negative i utgangspunktet, ble nesten halvparten (47 %) mer positive til hjemmeeksamen etter de hadde gjennomført den. Ca. en fjerdedel (26 %) ble mer negative enn de var i utgangspunktet.
 - o Av de 18 prosentene (40 studenter) som stilte seg nøytrale til hjemmeeksamen, var nesten halvparten (48 %) mer negative til hjemmeeksamen som eksamensform etter de hadde gjennomført den. 23 % ble mer positive etter eksamen.
 - o Av de 53 prosentene som i utgangspunktet var positive til endringen, var det 31 % som ble mer negative til hjemmeeksamen etter de hadde gjennomført den, mens 27 % ble mer positive. 42 % endret ikke mening.
- Over halvparten av studentene (52 %) synes ikke at eksamensoppgaven var godt nok tilpasset eksamensperioden. Mange synes at oppgaven var for omfattende i forhold til tiden de hadde til rådighet, og at det var for mange oppgaver.
- 71 % mener at spørsmålene ikke åpnet for drahjelp fra utenforstående.
- 68 % synes hjemmeeksamen gir studentene mer tid til å reflektere over og vise hva de faktisk har lært.
- Ca. 7 av 10 studenter sier at de foretrekker hjemmeeksamen fremfor obligatorisk oppgave og skoleeksamen i NIRI.
- Det åpne kommentarfeltet trekker frem mange individuelle erfaringer. Meningene er nok delte og spredte her, og består av både ris og ros. Mange mener at de lærer mer av hjemmeeksamensformen, og at det er hensiktsmessig med hjemmeeksamen i et såpass omfattende emne som NIRI.

Tall kan nok tolkes på forskjellige måter, men for min del virker det som om studentene er mer positive til hjemmeeksamen nå enn de var før eksamensperioden. Nå er heller ikke NIRI et fag der man kan få så mye drahjelp fra utenforstående, men det er godt å se at et klart flertall av studentene også virker fornøyde med oppgavens utforming i denne forbindelse.

I kommentarfeltet er det flere av studentene som sier at oppgaven virket dårlig tilpasset eksamenstiden, og/eller var for vanskelig. Kommentarene tas naturligvis til etterretning, men jeg nøyer meg her med å vise til eksamensresultatene for hjemmeeksamen – som ikke var kjent på tidspunktet for spørreundersøkelsen – som har en meget høy andel av de beste karakterene (se vedlegg). For første gang i min tid som kursansvarlig er det også ingen kandidater som har fått F. Det er også vesentlig lavere andel D og E enn tidligere år. Eksamensresultatene viser at oppgaven neppe var for omfattende eller vanskelig i seg selv. At noen av studentene opplever å ha dårlig tid på hjemmeeksamen, eller at oppgave er vanskelig, kan nok også skyldes mange andre subjektive faktorer – f.eks. dårlig

tidsplanlegging under eksamensperioden, dårlig forberedelser i forkant, eller rett og slett manglende faglig forståelse for problemstillingene som oppgaven reiser.

Enkelte fremhever at de savner obligatorisk kursoppgave på kurset, og muligheten til å få kommentarer fra en sensor om at de er på rett vei. Inntrykket mitt, basert på tilbakemeldinger fra utallige studenter opp gjennom årene, er at de stort sett har vært misfornøyde med tilbakemeldingene fra (særlig de eksterne) sensorene, og at de har fått lite eller tilnærmet ingen utbytte av kommentarene som er gitt. Dette virker for øvrig som et problem på flere kurs, og ikke utelukkende for NIRI. Studentene får ellers rikelig med anledning i dag til å øve på oppgaveskriving og metode gjennom arbeidet med arbeids- og storgruppeoppgavene på kurset. I tillegg har de minst en muntlig fremføring på storgruppene som de får tilbakemelding på fra storgruppelederen.

Mange endringer er blitt gjort på kurset siden jeg tok over kursansvaret, men jeg vil gjerne understreke at endringen av prøvingsformen til hjemmeeksamen etter min mening er det beste grepet som er blitt tatt. Studentene på kurset virket langt mer fokuserte på å lære enn å bare forberede seg til eksamen. NIRI-kurset vil nok alltid gi opphav til eksamensnerver – som de fleste andre kurs – men jeg føler at vi endelig begynner å få ordentlig bukt med den beryktede (om enn ofte overdrevne) «NIRI-frykten».

Det er mange andre klare fordeler med bruk av hjemmeeksamen på kurset: Det bidrar mer generelt til økt og ønskelig variasjon i måten vi prøver studentene våre på i løpet av jusstudiene; NIRI er et krevende perspektivfag som dekker mange fagfelt, og fremstår derfor som meget godt egnet til prøving i form av hjemmeeksamen; Det frigjør en hel uke av timeplanen på kurset – med flere pusterom mellom fagbolkene og mer tid som kan vies til selvstudium og refleksjon rett før eksamen; og det gjør at vi endelig kan gi eksamensoppgaver der studentene får bedre anledning til å reflektere over og vise hva de faktisk har lært.

Endringen i prøvingsform til bruk av hjemmeeksamen på fast basis vil heller ikke innebære noen ytterligere omkostninger for fakultetet. Etter dagens omregningsnøkler får sensorer 1 time pr. besvarelse for obligatoriske kursoppgaver, og 1 time pr. besvarelse for 4-timers eksamener. Det gis vanligvis 1,5 timer pr. besvarelse for hjemmeeksamener som varer i inntil en uke. I lys av forslaget om en ordgrense på 5000 ord bes likevel at sensurressursene videreføres på nivået under prøveordningen, slik at sensorene får 2 timer pr. besvarelse for sensur av hjemmeeksamen på NIRI-kurset. Dette må etter min mening være en helt grunnleggende forutsetning for at endringen skal kunne gjennomføres til det bedre for studentene.

Som et siste punkt har administrasjonen gjort meg oppmerksom på at det på søknadstidspunktet er uavklart hvem som besitter myndighet til å endre prøvingsformen. Kurset har planlagt oppstart 16. desember 2016. Dersom SU ikke har anledning til å fatte vedtak om endring av prøvingsform på fast basis innen fristene for slike endringer, ber jeg SU om å fatte et alternativt vedtak om videreføring av prøveordningen i et år til.

Med vennlig hilsen,

Professor Christian Franklin

Kursansvarlig JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner

[Tilbake til sakslisten](#)

Evaluering av ordningen med gjentakskvote

I sitt møte den 13. desember 2011 vedtok Fakultetsstyret i sak 84/11 følgende tillegg til utfyllende regler § 3-4 (1) c):

iv. Studenter på masterstudiet i rettsvitenskap kan frivillig gjenta inntil fire beståtte eksamener på første til fjerde studieår.

Forprøver og spesialemner skal ikke omfattes av gjentakskvoten.

Gjentakskvoten reduseres med ett forsøk for hvert studieår det gis fritak for, jf. §§ 5-2, 5-3 og 5-5. Likevel slik at det samsvarer med arbeidsgruppens innstilling.

Reglene trer i kraft fra og med 1. januar 2013.

Ordningen skal evalueres i vårsemesteret 2015.

Innføringen skjedde på bakgrunn av et større utredningsarbeid, som avdekket en rekke problematiske forhold knyttet til frivillige gjentak (i.e. gjentak av allerede bestått eksamen).

Det rettslige grunnlaget for eksamensretten fins i universitets- og høyskoleloven § 3-10, der hovedregelen er at «[d]en som oppfyller kravene til opptak, jf. § 3-6, og andre krav for å gå opp til eksamen i vedkommende fag eller studium, har rett til å gå opp til eksamen». Det er imidlertid anerkjent at denne retten kan begrenses, ikke minst av ressursmessige hensyn. En etablert hovedregel er en begrensing til tre forsøk på samme eksamen (se for eksempel Jan Fridthjof Bernts kommentar i Rettsdata, Note 285 til § 3-10). Hensynet som begrunner adgangen til gjentak er – ved siden av den etablerte eksamensretten – i hovedsak at «en dårlig dag» ikke skal ødelegge en kandidats akademiske karriere; der slike forhold hindrer at eksamen gir et riktig bilde av kandidatens potensial, skal eksamen kunne gjentas.

Omfanget av frivillige gjentak var imidlertid blitt så stort hos oss at det fremsto som en normalordning heller enn en unntaksvis mulighet, og studentene fokuserte i stor grad på emner fra foregående studieår fremfor emner de hadde i utdanningsplanen for det aktuelle semester. Den høye graden av gjentak ble også antatt å kunne bidra til det sterke karakterpresset studentene ved fakultetet opplever. Videre medførte det store antallet gjentakseksamener vesentlige utgifter for fakultetet, som ikke ble kompensert for med inntekter for produksjon av nye studiepoeng.

Vi har i det følgende sett på de tallene som kan tenkes å ha blitt påvirket av innføringen av kvoten, men har ikke gjennomført undersøkelser blant studenter eller undervisere. Dette kan eventuelt gjennomføres dersom SU finner det nødvendig.

Etter det administrasjonen har registrert, er gjentakskvoten godt kjent blant studentene. Vi får i liten grad spørsmål om hvordan reglene er å forstå, og det er få studenter som forsøker å foreta vurderingsmelding til gjentak når kvoten er brukt opp. Høstsemesteret 2016 har vi oppdaget to (2) tilfeller av vurderingsmelding som ble ugyldig på grunnlag av gjentakskvoten. Administrering av kvoten har også vist seg å være lite ressurskrevende etter en bedring av rutinene for uttrekk og behandling av data fra databasen Felles Studentsystem høstsemesteret 2016.

Når det gjelder antallet avlagte gjentakseksamener, er dette gått betraktelig ned. Vi viser her til tabell med oversikt over eksamener i perioden H11-V16 som ble forelagt SU i sak 59/16-3. Sammenlikner man antallet vurderingsmeldte kandidater til hvert obligatorisk emne for

studieåret 11/12 og 15/16 ser man en reduksjon på ca. 100 oppmeldinger på hvert av emnene, med unntak av JUS242 rettergang og JUS243 allmenn formuerett. I disse emnene er antallet vurderingsmeldinger redusert, men ikke i samme grad. Antallet kandidater som møter til eksamen er stort sett redusert, men varierer i større grad enn vurderingstallene. Man ser at antallet vurderingsmeldte studenter som også faktisk møter til eksamen har økt etter innføring av gjentakskvoten, med unntak av JUS242 og JUS243 der antallet som ikke møter er omtrent som før innføring av gjentakskvoten. Dette har nok sammenheng med at flere studenter tenker å gjenta de to siste 4. års-emnene i løpet av 5. studieår eller etter oppnådd grad, men ender opp med ikke å gjøre det likevel. Antallet kandidater som stryker til eksamen varierer litt år for år, men i de fleste emnene har det vært en reduksjon i antall stryk etter innføring av gjentakskvoten. For noen emner ser vi en økning i antall «avbrutt eksamen» altså kandidater som trekker seg under selve eksamen. Hovedhensikten med gjentakskvoten har altså blitt oppfylt.

Antall klager kan vi heller ikke konkludere om har blitt påvirket – her er det også skjedd en betydelig økning etter innføring av blindsensur fra høsten 2014.

Vi har ikke merket noen betydelig nedgang i karakterpresset blant studentene, her måtte det eventuelt gjøres nærmere undersøkelser. Jusspust-kampanjen må også antas å ha hatt betydning for eventuelle endringer på dette området.

På bakgrunn av den klare nedgangen i antall gjentatte eksamener mener administrasjonen innføringen av gjentakskvoten har vært vellykket. Vi inviterer SU til å komme med kommentarer, og eventuelle bestillinger til ny evaluering.

Det foreslås at ordningen videreføres og at framtidig evaluering innarbeides i den periodiske programevalueringen.

Vedtaksforslag:

1. Evalueringen tyder på at kvoteordningen for gjentak av bestått eksamen har fungert etter formålet.
2. Evalueringen avdekker ingen avgjørende ulemper med ordningen.
3. Framtidig evaluering av ordningen integreres i samlet evaluering av prøvingsformer og – ordninger i periodisk programevaluering.
4. Innstilling til fakultetsstyret:
 - a. Ordningen med kvoteregulering av gjentak av bestått eksamen videreføres.
 - b. Siste punktum i § 3-4 nr. 1 bokstav c punkt iv slettes. («Ordningen skal evalueres våsemesteret 2015.»).

Perioden H11-V16 (fem studieår): Oversikt over antall stryk og avbrutt eksamen

Kilde: FS580.001

Emne	Meldt					Møtt					Stryk					Avbrutt					To forsøk					Tre+ forsøk				
	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16
EXFAC	330	343	326	302	330	318	332	314	296	317	0	16	9	5	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	2	2	0	1	1
JUS111	499	525	363	344	366	448	468	334	325	344	5	5	1	1	2	2	3	1	0	1	143	158	26	28	22	4	1	5	0	1
JUS112	476	375	378	377	390	400	337	339	348	352	14	2	18	9	13	14	22	29	18	41	116	23	41	44	47	23	6	11	17	6
JUS113	506	404	368	364	405	424	366	332	336	370	10	3	6	2	12	25	7	18	31	23	163	61	37	48	67	13	6	5	7	9
JUS114	460	360	339	343	357	402	336	313	329	337	3	5	4	4	4	10	5	7	5	4	119	17	15	29	23	8	3	5	4	2
JUS121	442	380	360	348	347	347	351	326	324	310	5	7	6	1	0	27	49	32	27	0	180	128	79	34	29	27	18	13	14	10
JUS122	431	451	374	368	359	362	389	353	339	341	4	6	1	3	5	10	5	14	9	9	243	175	108	46	39	20	18	8	8	4
JUS123	471	418	371	364	365	381	386	344	335	312	9	4	1	2	1	33	8	12	7	12	230	126	76	74	50	48	28	5	7	4
JUS124	490	435	362	362	382	411	379	343	332	346	3	5	5	2	4	5	29	30	39	25	255	161	119	48	60	32	25	16	7	5
JUS131	514	472	409	383	392	421	386	364	336	354	7	2	4	3	2	15	22	13	47	13	183	134	71	69	68	30	29	20	6	25
JUS132	472	463	439	382	379	381	364	380	337	334	11	7	8	2	3	8	16	31	12	5	261	219	171	66	66	68	67	51	13	14
JUS133	427	361	374	352	354	344	315	327	308	308	0	4	2	1	1	8	8	5	5	5	166	119	77	44	76	35	13	7	7	12
JUS134	415	348	317	320	277	326	315	288	281	263	0	2	0	2	3	0	0	0	0	1	101	38	9	16	6	20	10	1	5	6
JUS135	484	385	361	333	326	376	323	330	301	JUS28	1	7	1	0	1	9	15	23	5	21	149	60	43	31	26	44	17	12	12	6
JUS241	542	467	410	467	448	448	362	351	417	396	12	16	4	8	1	3	2	5	0	9	237	197	110	60	41	95	80	33	11	12
JUS242	564	493	469	517	515	426	367	374	406	414	14	22	21	21	13	16	6	30	30	21	112	140	90	94	74	52	69	42	28	50
JUS243	572	467	453	519	509	458	372	373	433	427	44	31	28	75	26	11	12	45	15	18	121	114	98	85	102	56	46	28	36	34

I denne oversikten er utsatt prøve /kontinuasjoneksamen ikke tatt med.

Fra og med V13 innførte vi en ny begrensning på adgangen til å gjenta bestått eksamen. Vi ser et påtagelig fall i antallet med to forsøk etter dette.

Vi kunne tenke oss at denne ordningen ville gi økt tilbøyelighet til å avbryte eksamen: Hvis man avbryter, vil neste forsøk ikke telle i "gjentakskvoten" - hvis man består, vil det derimot telle. Det er bare for fjerde studieår vi ser en slik økning (3 - 5-dobling). Materialet er imidlertid for lite til å trekke konklusjoner.

Vi ser at noen emner har gjennomgående høyere tilbøyelighet til avbrutt eksamen enn andre.

Vi ser også at tilbøyeligheten varierer fra semester til semester på de fleste emnene.

Vi har ikke data som kobler gjentak med avbrudd på individnivå, men man kan tenke seg at noen møter til gjentak av bestått eksamen for å skrive "hvis oppgaven passer", og velger å avbryte når den eventuelt viser seg å ikke passe. Det er likevel ikke så stort sammenfall mellom gjentak og avbrudd at det kan være hele forklaringen.

[Tilbake til saklisten](#)

Sak 81/16**Forslag om videreføring på ordinær basis av spesialemnet JUS290-2-A
Common and Civilian Influence in a Mixed Legal System.****Historikk:**

1. SU 67/14, 14. oktober 2014, vedtak: «Studieutvalget anbefaler fakultetsstyret å opprette emnet Common and Civilian Influence in a Mixed Legal System i overensstemmelse med vedlagte emnemal.»

Fra saksnotatet: «[...]eit samarbeid mellom Det juridiske fakultet i Aberdeen og her i Bergen. Lecturer Andrew Simpson og lecturer Adelyn Wilson har søkt Erasmus-midler slik at dei kan undervisa i kurset, medan eg kjem til å stå ansvarleg for det, og kjem til å halda siste førelesinga. For dei som skal ta kurset må mine førelesingar om "Exploring the Norwegian Legal Culture" vert obligatorisk.

Det er ikkje avklart om emnet vert vidareført etter 2014/15, det kjem an på om dei to fakulteta kan etablere ei ordning for samarbeid utover dette «Erasmus-semesteret».

2. Fakultetsstyret 73/14, 21. oktober 2014, vedtak: «Fakultetsstyret oppretter spesialemnet Common and Civilian Influence in a Mixed Legal System med virkning fra våren 2015.»

Vi ser at det ikke er satt noen tidsbegrensning for emnet i styrevedtaket. Av emnemalen som utgjør det materielle innholdet i vedtaket, går det imidlertid fram at «teaching resources» er «External – Erasmus funded». Dette momentet ble redusert våren 16, og er nå bortfalt. Det endrer forutsetningene for vedtaket på en sånn måte at det ikke kan videreføres uten videre.

3. SU 67/15, 29. september 2015, vedtak: «Studieutvalget tilrår overfor fakultetsstyret at spesialemnet JUS290-2-A Common and Civilian Influence in a Mixed Legal System videreføres for ytterligere ett år. For utvalget har det vært avgjørende at faget allerede inngår i fakultetets spesialemneportefølje, og av den grunn ikke innebærer en administrativ merbelastning sammenholdt med dagens situasjon. Vidare er det for utvalget sentralt at en videreføring av kurset muliggjør bruk av allerede tildelte Erasmus-midler, men likevel slik at det bør kunne foretas en viss supplerings med ordinær finansiering for å sikre gjennomføring i 2016. Spørsmålet om videreføring av emnet etter 2016 vil utvalget komme tilbake til etter at den pågående gjennomgangen av fakultetets spesialemneportefølje er avsluttet.»
4. Fakultetsstyret 83/15, 27. oktober 2015, vedtak: «Spesialemnet JUS290-2-A Common and Civilian Influence in a Mixed Legal System videreføres våren 2016, herunder også med nødvendig egenfinansiering utover det som dekkes av Erasmus-midlene det vises til i søknaden og under forutsetning av at professor Jørn Øyrehagen Sunde påtar seg kursansvar for spesialemnet.»

I samme møte behandlet fakultetsstyret en annen søknad om nytt spesialemne, Forfatningshistorie, sak 82/15. Søknaden ble avslått: «Spesialemnet JUS266-2-A Forfatningshistorie opprettes ikke nå. I stedet oppfordres søker Eirik Holmøyvik og emneansvarlig for JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter Jørgen Aall til å utvikle et samarbeid om innslag av forfatningshistorie i JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter.» Dette kan være av betydning for vurderingen av porteføljen. Det skal imidlertid bemerkes at JUS290-2-A hadde vært i drift et år på det tidspunktet begrensingen ble effektivt.

5. Fakultetsstyret 98/15, 8. desember 2015, vedtak: «Vilkår i sak 83/15 i møtet 27.10.2015 om at professor Jørn Øyrehagen Sunde skal påta seg kursansvar for spesiallemnet JUS290-2-A Common and Civilian Influence in a Mixed Legal System for at emnet skal videreføres, frafalles.
6. Emnet har hatt slike studenttall:
V15: 8 møtt til eksamen – 8 besto
V16: 7 møtt til eksamen – 7 besto

Søknaden:

Professor Sören Koch

Kursansvarlig JUS290-2-A

Bergen, 03.10.2016

Til SU

v/ Johanne Spjelkavik

Hermed søker jeg om endringer på tittelen og innholdet til kurset JUS290-2-A Common and Civilian Influence in a Mixed Legal System.

Jeg fikk kursansvaret for dette kurset fra Jørn Øyrehagen Sunde i slutten av 2015. Kurset ble etablert med henblikk på å utvide samarbeidet med Universitetet i Aberdeen, Skottland, og ble finansiert av Erasmus+ ansattmobilitet. Kurset ble holdt på engelsk av Andrew Simpson og Adelyn Wilson som også var ansvarlige for å gjennomføre forelesninger og eksamen. Jeg var med på en del forelesninger, og det utviklet seg etter hvert til å bli en slags co-teaching. Oppmøtet på kurset var litt skuffende. Dette skyldes først og fremst at de fleste studentene (til og med de som hadde valgt kurset) ikke forsto tittelen og læringsmålene. Det må likevel fremheves at de studentene som tok kurset var svært fornøyde og ga uttrykk for at dersom kursets tittel og innhold hadde vært bedre forståelig, ville flere studenter ha valgt dette kurset.

I forbindelse med timeplanleggingen for våren 2017 ble jeg kontaktet av Mari Anne Franklin med forespørsel om kurset var tenkt videreført. Etter samtale med fakultetsledelsen og forelesere stilte begge parter seg positive til fortsettelsen av kurset. At kurset skulle fortsettes, ble imidlertid ikke avklart før 20. september. I en samtale med studiedekan Asbjørn Strandbakken gjorde jeg det tydelig at det må foretas en del endringer på kurset for å gjøre det mer attraktivt for studentene. Han sa seg enig i at det er behov for endringer og ga uttrykk for at jeg kan gjennomføre de nødvendige tiltakene. En nærmere undersøkelse etter korrespondanse med Johanne Spjelkavik viste imidlertid at en del av disse endringene krever utvalgets godkjenning.

Jeg foreslår følgende endringer:

Navnet på kurset endres til: JUS290-2-A "Comparing Legal Cultures in Europe - A legal historical analysis of the contemporary Scots, English, German and Norwegian legal cultures."

For å gjennomføre et kurs med dette innholdet vil det være nødvendig å gjøre endringer på fordeling av oppgavene mellom forelesere, på litteraturlisten og på innholdet til de enkelte modulene.

- Jeg ser for meg at kurset begynner med en kort introduksjon av konseptet rettskultur og en forklaring på hvordan vi bruker et operasjonalisert rettskulturbegrep for å sammenligne ulike rettskulturer (maks. 30 minutt). Etter denne introduksjonen begynner Andrew Simpson å presentere den skotske rettskulturen basert på dens historie på 4 ganger 2 timers forelesninger (modul 1, including my introduction). I neste modul presenter Adelyn Wilson den engelske

rettskulturen og dens historie på nok en gang 4 ganger 2 timer (modul 2). Ideelt sett ville det være hensiktsmessig for meg også å ha 4 ganger 2 timer for å introdusere den tyske rettskulturen og gjennomføre en avsluttende komparativ analyse sammen med studentene (modul 3). Jeg søker derfor om å få utvidet kurset med 4 forelesningstimer. Dersom dette skulle være umulig, ber jeg likevel om å få godkjent de andre endringene. Presentasjonen av den tyske rettskulturen begrenses i så fall til 4 timer slik at fordelingen blir 8 timer Simpson, 8 timer Wilson og 4 timer Koch = 20 timer til sammen.

Den norske rettskulturen har jeg allerede presentert til studentene i mitt kurs "Exploring the Norwegian Culture" (11.-13. jan). Dette kurset er frivillig, men erfaringene har vist at alle studentene som valgte faget JUS 290-2-A, var med på denne introduksjonsforelesningen. Undervisningsmaterialet inkludert powerpoint-presentasjonen til dette kurset vil inngå som tilleggslitteratur i pensum til JUS 290-2-A. Sammenligninger med den norske rettskulturen gjennomføres derfor under alle modulene. (Jeg skal være tilstede også i forelesningene til Simpson and Wilson).

- Litteraturlisten må tilpasses kursets nye læringsmål som formuleres slik:

“The objective of the course is to get a better understanding for the legal cultural differences regarding the three main legal traditions in Europe – the common law, civil-law and mixed legal systems. Highlighting these differences by analyzing 4 legal orders (Germany, England, Scotland and Norway) will enable the students to identify legal cultural differences and their reasons also in regard to their own legal orders. By looking at the historical development in each legal culture we can find out how a specific legal culture was shaped and adapts to changes in society. This is especially relevant for the actual debates concerning the ongoing globalization of law, EU-skepticism and other obstacles for the harmonisation of law. Attending the course will enable the students to critically analyse and actively participate in the ongoing debate both internationally and in their home countries.”

Kursets perspektiv skal altså forskyves fra rettshistorie (særlig skotsk rettshistorie) til rettskomparasjon/sammenlignende rett. Kursets nye tyngdepunkt ligger på komparasjon/sammenligning av ulike rettskulturer og rettstradisjoner og betydningen av forskjellene disse har for juristenes forståelse av rett og måten retten anvendes på i ulike europeiske land. Det historiske perspektivet er likevel ikke fullstendig borte, men tjener fortsatt som grunnlag for å kunne forstå forskjeller i ulike rettskulturer. De nødvendige endringene i pensum og litteraturlisten gjennomføres innen fristen 4 uker før kursets oppstart.

- Under kurset skal *Mitt UiB* brukes som pedagogisk instrument i langt større utstrekning enn det var tilfelle tidligere.
- For å sikre oppmøte på kurset innføres det fremmøtekrav. Bare studenter som har deltatt på minst 75 % av forelesningene får ta eksamen.
- Det blir ikke endringer på eksamensform – hjemmeeksamen.

Med vennlig hilsen

Sören Koch
Professor

[Tilbake til sakslisten](#)